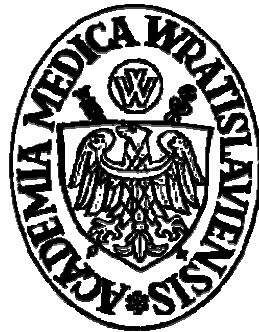

FITOCHEMIA

struktury substancji pochodzenia naturalnego

skrypt do nauki farmakognozji dla studentów farmacji

Maciej Włodarczyk

KATEDRA I ZAKŁAD FARMAKOGNOZJI

AKADEMII MEDYCZNEJ WE WROCŁAWIU

Notka redakcyjna:

© Maciej Włodarczyk, Wrocław 2007

Fitochemia – struktury substancji pochodzenia naturalnego

Wydanie II.

Katedra i Zakład Farmakognozji, Wrocław, 2007.

Wersja elektroniczna w formacie Portable Document Format.

Spis treści:

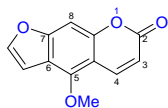
zamiast wstępu	1
izomeria – powtórka z chemii organicznej	2
węglowodory	5
metabolity pierwotne i wtórne	5
węglowodany	6
monosacharydy	7
oligosacharydy	9
polisacharydy	10
glikozydy – wprowadzenie	12
proste fenole i ich pochodne	13
proste kwasy organiczne	15
glikozydy cyjanogenne (nitrylozydy)	16
glikozydy izosiarkocyjanianowe (glukozynolaty) i produkty ich rozpadu	16
siarczki i sulfotlenki	16
chinony	17
flawonoidy	20
antocyjany	22
lignany	22
izoprenoidy (terpeny, terpenoidy) – wprowadzenie	23
glikozydy nasercowe	25
saponiny	27
garbniki	29
gorycze	30
olejki eteryczne	32
inne terpenoidy	35
pochodne benzopironu	36
kumaryny	36
furanochromony	37
floroglucydy i kanabinoidy	37
alkaloidy	38
tluszczowce	44

Zamiast wstępu

Niniejsze opracowanie, mające charakter skryptu, powstało w odpowiedzi na zapotrzebowanie wyrażane wielokrotnie, przez studentów farmacji i zawiera wzory chemiczne substancji naturalnych, pogrupowane zgodnie z biegiem wykładów z farmakognozji na trzecim roku studiów. Struktury związków z każdej grupy chemicznej poprzedzone są ich podziałem przedstawionym tabelarycznie.

W praktyce fitochemicznej zwykle posługujemy się nazwami zwyczajowymi, gdyż te, o ile istnieją, są dużo wygodniejsze w codziennym użyciu (zwłaszcza w przypadku skomplikowanych szkieletów – np. silybina) od pełnych nazw chemicznych i jako takie stale figurują w literaturze. Mogą one również służyć do tworzenia półsystematycznych nazw chemicznych (np. 5-metoksypsoralen). Przyjmując jakiś związek za szkielet i na tej

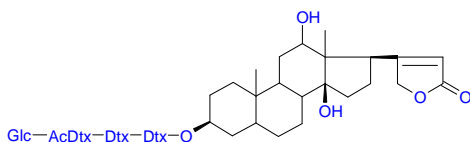

bergapten
5-metoksypsoralen, 5-MOP
(podstawa to numerowany szkielet chromanu)

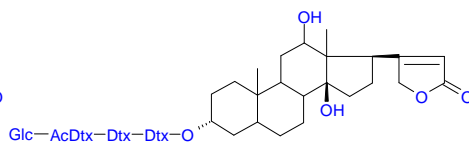
podstawie budując np. jego metylową pochodną należy zwrócić uwagę na poprawne numerowanie szkieletu. Jeżeli wiązanie skierowane jest do środka pierścienia aromatycznego – oznacza to, że dana struktura posiada izomery położenia: o/m/p. W rysunkach schematycznych często można spotkać się z wprowadzaniem skrótów tekstowych w zastępstwie niektórych ugrupowań (np. MeO- zamiast grupy metoksyłowej, Ph- zamiast grupy fenyłowej). Skrót stosuje się również w odniesieniu do całych cząsteczek, jak ma to miejsce w przypadku cukrów prostych (skrót trójliterowy, np. Glc zamiast glukozy) i aminokwasów (skrót trójliterowy i jednoliterowy np. Glu lub E zamiast kwasu glutaminowego). Jeżeli pewne łańcuchy boczne przedstawione są długim wzorem półstrukturalnym (np. $-\text{OOC}.\text{CH}_2.\text{CO}.\text{CH}(\text{CH}_3)\text{CH}_2\text{OH}$) kolejne atomy węgla i ich podstawniki mogą być oddzielone od innych kropkami lub wyodrębnione nawiasem dla zachowania przejrzystości wzajemnych połączeń. Potrójny znak równości postawiony między wzorami oznacza, że dana struktura często bywa przedstawiana na kilka sposobów.

Przedstawiając pochodne w poszczególnych grupach wyróżniono pogrubieniem modyfikacje szkieletu podstawowego. Pominięto niektóre zalecane przez IUPAC zasady dotyczące przedstawiania niektórych pierścieni na płaszczyźnie, by nie utrudniać na początku nauki i tak dość skomplikowanych struktur, a podobne do siebie związki przedstawić w miarę jednolicie. Na ich podstawie studenci mogą sami prawidłowo konstruować i oglądać wzory przestrzenne za pomocą ogólnodostępnych w internecie programów typu ISIS Draw® (zwykle darmowych dla studentów).

W trakcie nauki farmakognozji nie wymagamy znajomości pełnych struktur np. saponin (sapogenin – owszem), ze względu na ich różnorodność i skomplikowanie. Nie wymagamy także stereochemicznej znajomości większości omawianych struktur, za wyjątkiem przedstawiania cukrów w projekcji Fishera lub Hawortha i stereochemii glikozydów nasercowych. Niezbędna jest jednak umiejętność wskazywania centrów chiralnych cząsteczek oraz świadomość wagi i wszechobecności tych cech.

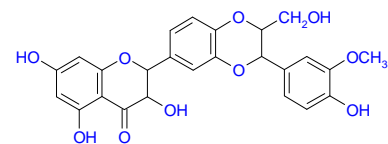
lanatozyd C (aktywny nasercowo)

3-α-lanatozyd C (nieaktywny nasercowo)

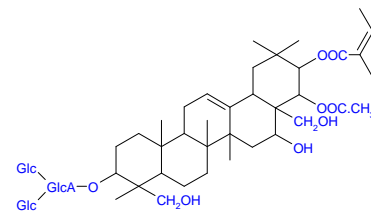
Szczegółowe zalecenia i wyjaśnienia dotyczące konstruowania wzorów chemicznych, a także najnowszych zmian można znaleźć w publikacjach *Pure and Applied Chemistry* (*Pure Appl. Chem.*) – czasopisma IUPAC, oraz na stronach IUPAC takich jak www.iupac.org czy www.chem.qmul.ac.uk/iupac.

Za wszelkie dostrzeżone i wskazane przez użytkowników skryptu błędy i uchybienia autor będzie bardzo wdzięczny.

silybina = silybinina = silymaryna I

3,5,7-trihydroksy-2-[3-(4-hydroksy-3-metoksyfenylo)-2-(hydroksymetylo)-1,4-benzodioxan-6-ylo]-4-chromanon

jedna z saponin z *Hippocastani semen*

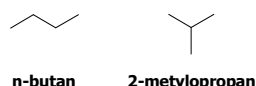
Izomeria – powtórka z chemii organicznej

Izomerami nazywamy odmiennie zbudowane substancje chemiczne o tym samym wzorze sumarycznym. Do odmian izomerii należą:

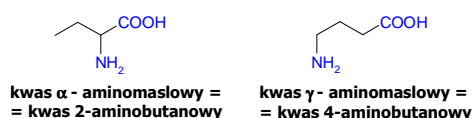
izomeria konstytucyjna

Izomery konstytucyjne mają atomy/grupy połączone ze sobą (ukonstytuowane) na różne sposoby, przy zachowaniu tego samego wzoru sumarycznego. Z odmienną konstytucją łączą się również odmiennie właściwości fizykochemiczne.

izomeria łańcuchowa – istnienie izomerów różniących się rozgałęzieniami łańcucha

izomeria położenia – istnienie izomerów różniących się miejscem podstawienia grupy atomów

izomeria funkcyjna – istnienie izomerów różniących się grupami funkcyjnymi przy zachowaniu wzoru sumarycznego

izomeria konfiguracyjna (stereoizomeria, izomeria przestrzenna, izomeria optyczna – termin przestarzały)

Stereoizomery mają atomy/grupy połączone ze sobą (ukonstytuowane) na jeden sposób, przy zachowaniu tego samego wzoru sumarycznego, przy czym ich budowa (konfiguracja) przestrzenna jest różna.

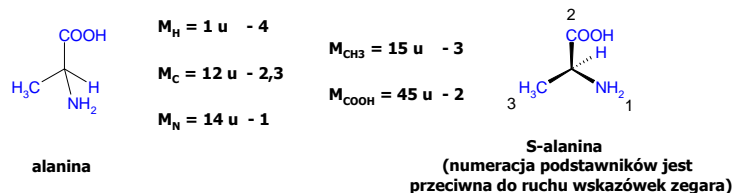
α / β – oznacza położenie danego wiązania odpowiednio **pod** (wiązanie rysowane kreską przerywaną) lub **ponad** (wiązanie rysowane kreską pogrubioną) płaszczyzną wzoru lub określenia wskazujące istnienie pary **anomerów**

skręcalność /aktywność optyczna – właściwość charakterystyczna dla **stereoizomerów**, polegająca na skręcaniu płaszczyzny światła spolaryzowanego o określony kąt, oznaczana (+) lub (-) w zależności od tego czy płaszczyzna światła spolaryzowanego jest skręcana zgodnie (+) czy przeciwnie (-) do ruchu wskazówek zegara; ($\pm$) oznacza **mieszankę racemiczną** (zawierające równy udział formy (+) i (-), nie wykazujące aktywności optycznej);

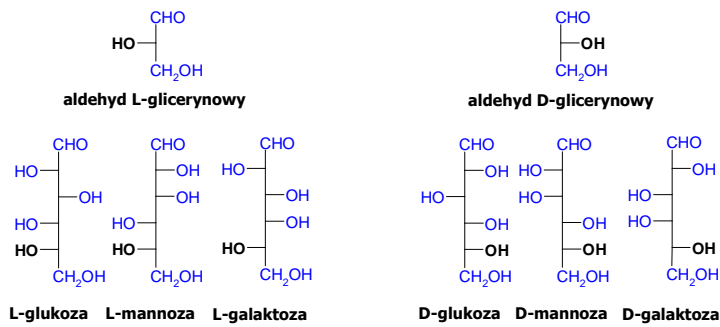
z dawniejszych oznaczeń małymi literami **d** = (+), **l** = (-), **dl** = ($\pm$) zrezygnowano;

(+) nie musi odpowiadać konfiguracji **R** ani (-) odpowiadać **S**;

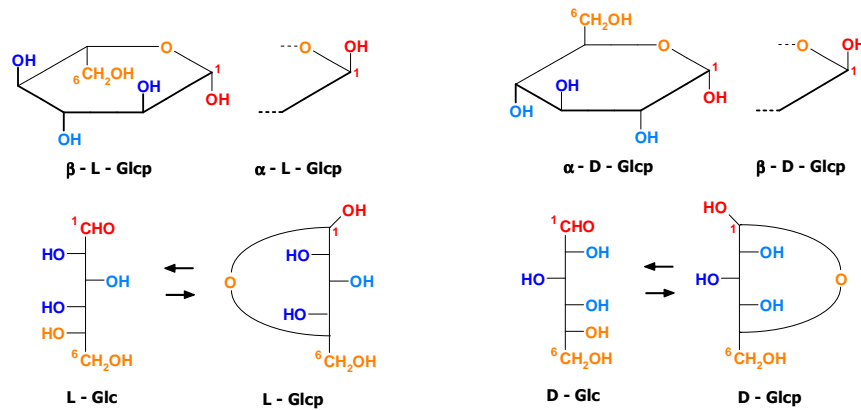
R / S (konfiguracja absolutna, konfiguracja Cahn, Ingolda i Preloga) – sposób przedstawiania wzajemnych relacji przestrzennych między czterema różnymi podstawnikami dla każdego centrum chiralnego (centrum chiralne nazywane jest również obecnie centrum stereogennym). Podstawnik o najmniejszej ciężarze atomowym kieruje się pod płaszczyznę rysunku, a pozostałe podstawniki – ponad nią. Podstawniki nad płaszczyzną rysunku numeruje się począwszy od tego, którego atom tworzący wiązanie z centrum chiralnym ma największy ciężar atomowy. Jeśli istnieją równocenne pod tym względem podstawniki (najczęściej z centralnym atomem węgla) – bierze się wówczas pod uwagę ciężar atomowy podstawników dalszego rzędu, tak jak przedstawia to schemat.

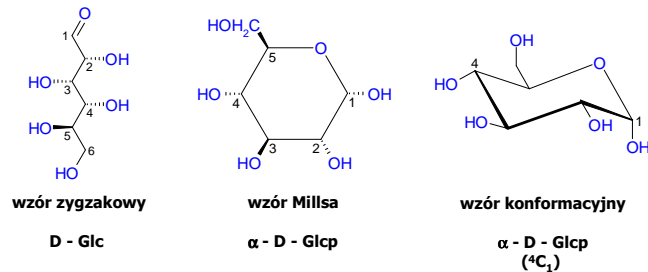
L / D (konfiguracja Fischera) – sposób przedstawiania na płaszczyźnie **cukrów** i α -**aminokwasów** w odniesieniu do cząsteczki aldehydu glicerynowego, gdzie 1-szy atom węgla usytuowany jest u góry wzoru, a usytuowanie przedostatniej grupy OH/NH₂ każdego homologu po lewej stronie wzoru oznaczane jest **L**, zaś po prawej – **D**.

Sposób rysowania **wzoru Hawortha** („wzoru kafłowego”) – przestrzennego wyobrażenia **rzutu Fischera** – wyjaśnia rysunek:

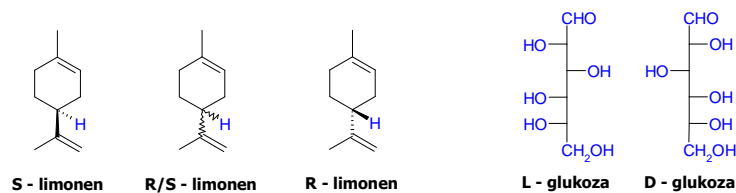

Zamiast wzorów Fischera i Hawortha stosuje się też inne wzory:

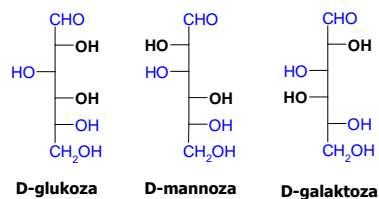

Pośród stereoisomerii wyróżniane są:

enancjomeria – istnienie **stereoisomerów** będących nienakładalnymi na siebie odbiciami lustrzanymi, różniących się **konfiguracją absolutną** na wszystkich centrach chiralności, a przez to również **aktywnością optyczną**

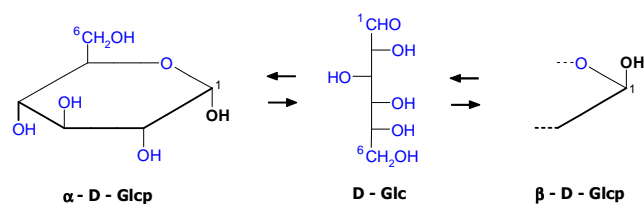
diastereoizomeria – istnienie **stereoizomerów** innych niż **enancjomery** (różniących się **konfiguracją absolutną** na niektórych centrach chiralności), nie będących odbiciami lustrzanymi, różniących się własnościami fizykochemicznymi

epimeria – szczególny przypadek istnienia **pary diastereoizomerów**, mających odmienną **konfigurację** tylko na jednym z **centrów chiralności** (np. D-glukoza i D-galaktoza - C-4, D-glukoza i D-mannoza - C-2, ale nie D-galaktoza i D-mannoza - C-2 i C-4)

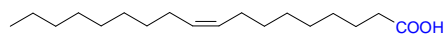
anomeria – szczególny przypadek istnienia **pary epimerów** mających przeciwną konfigurację tylko przy C-1 dla aldoz lub przy C-2 dla ketozy; anomery istnieją dla cyklicznych form cukrów i ich pochodnych;

anomer α określa się, gdy grupa hydroksylowa przy C-1 (aldozy) lub C-2 (ketozy) znajduje się po przeciwnej stronie pierścienia hemiacetalowego niż ostatni atom węgla, zaś anomer β – w przeciwnej sytuacji

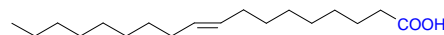

mutarotacja – termodynamiczna zmiana kąta skręcalności optycznej (niekoniecznie z (+) na (-) lub odwrotnie) towarzysząca rozpuszczaniu cukrów, **epimeryzacja (anomeryzacja)** przy hemiacetalowym atomie węgla

izomeria cis / trans (z łaciny – **po tej samej stronie / po przeciwnych stronach**) lub równie często używane **Z/E** (z niemieckiego – **zusammen / entgegen**) – istnienie **diastereoizomerów** przy wiązaniu podwójnym (płaskim)

kwasy oleinowy = kwas cis- Δ^9 oktadekanoowy (naturalny)

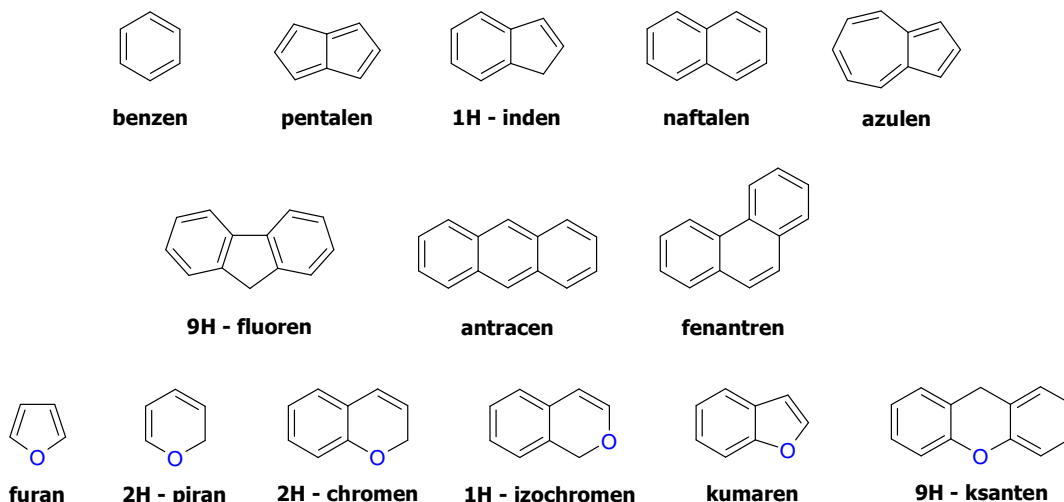

kwasy elaidynowy = kwas trans- Δ^9 oktadekanoowy (syntetyczny lub ekstrahowany)

Węglowodory

Poniżej przedstawione są proste i bardziej skomplikowane szkielety węglowodorów, pojawiające się w strukturach omawianych na farmakognozji związków naturalnych.

Metabolity pierwotne i wtórne

Ponieważ struktury w skrypcie są uporządkowane w sposób odpowiadający biegowi wykładów, konieczne jest ich przedstawienie również według ich biochemicznego pochodzenia z podziałem na:

metabolity pierwotne, czyli spełniające podstawowe funkcje fizjologiczne,

---

METABOLITY PIERWOTNE

WĘGLOWODANY

TŁUSZCZOWCE

AMINOKWASY, AMINY, BIAŁKA

---

metabolity wtórne, czyli będące wynikiem mniej lub bardziej złożonych przemian metabolitów pierwotnych

---

METABOLITY WTÓRNE

POCHODNE FENOLOWE

POCHODNE IZOPRENOWE

ALKALOIDY

---

szikimaty
poliketydy (acetaty)

terpenoidy
steroidy

pochodne ornityny i lizyny
pochodne fenyloalaniny i tyrozyny
pochodne tryptofanu
inne alkaloidy

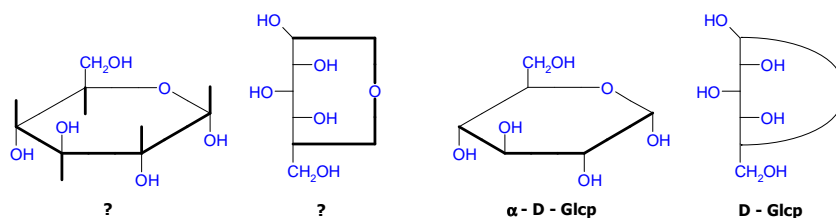
WĘGLOWODANY

MONOSACHARYDY i ich proste pochodne	OLIGOSACHARYDY	POLISACHARYDY
cukry proste	disacharydy	glukany
cukry zredukowane	różne charakterystyczne oligosacharydy	fruktany
alkohole cukrowe	leki o charakterze oligosacharydów	galaktany
anhydrocukry	cyklodekstryny	arabany i ksylany
aminocukry		uronidy
kwasy cukrowe		glukozaminoglikany
cukry rozgałęzione		ŚLUZY
		GUMY

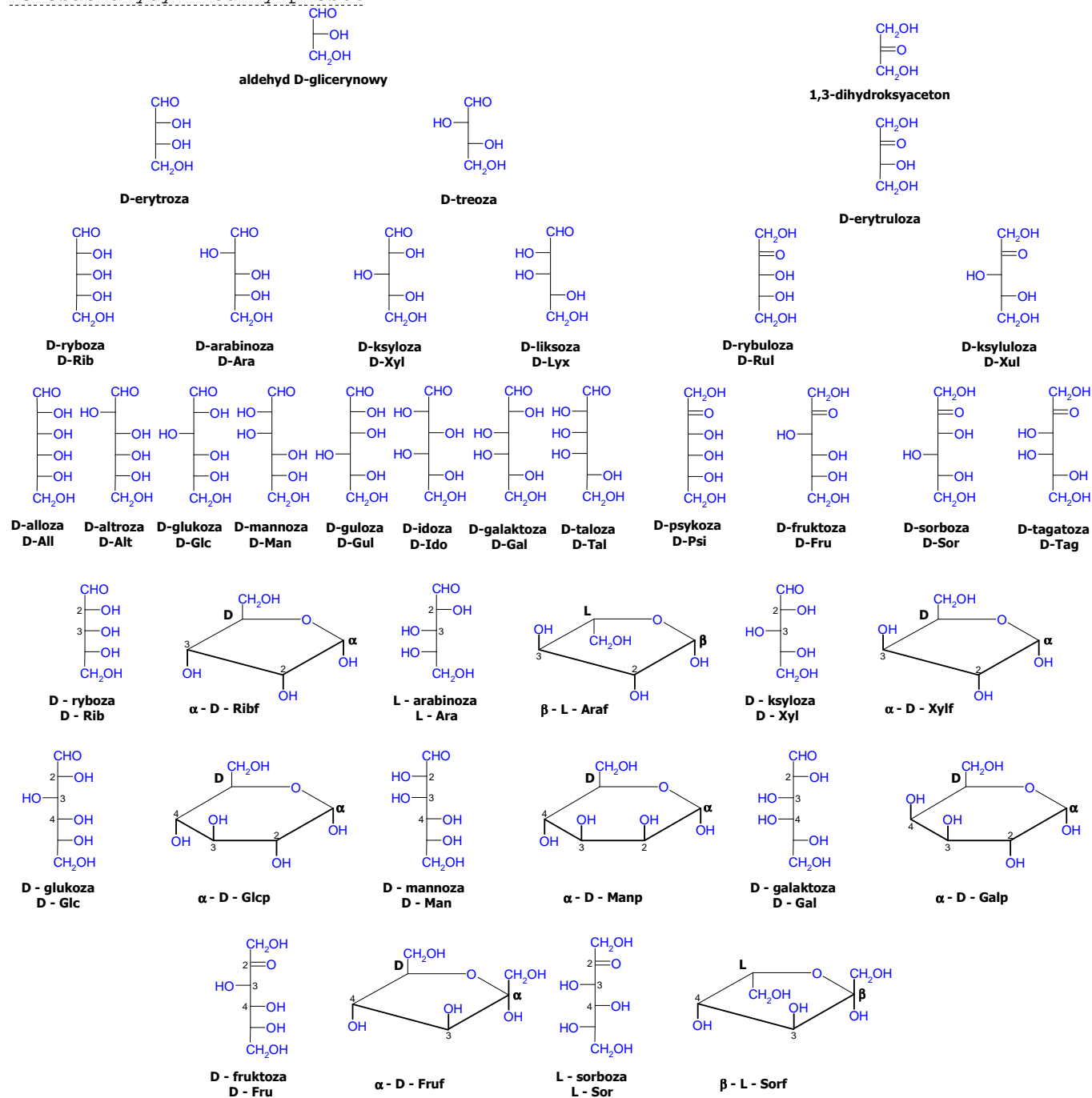
W nazewnictwie węglowodanów, zwłaszcza oligo- i polisacharydów, należy zwrócić uwagę na stosowanie skrótów w wersji zalecanej przez IUPAC. Skrótów form cyklicznych mają dodawane na końcu **p**, gdy pierścień jest piranozowy, sześcioczłonowy lub **f**, gdy pierścień jest furanozowy, pięcioczłonowy. Kwasy uronowe odpowiednich cukrów sygnowane są literą **A** (acid) po skrócie, pochodne aminowe – literą **N**, a stosowne alkohole – końcówką **-ol**. Jedynie w przypadku niektórych cukrów zredukowanych, nie posiadających narzuconych przez IUPAC skrótów przyjęliśmy własne oznaczenia.

Konstruując nazwy łańcuchów cukrowych należy pamiętać, że strzałka pojedyncza kieruje się zawsze od atomu węgla anomerycznego do innego atomu węgla. Jeśli wiązanie następuje pomiędzy dwoma węglami anomerycznymi (np. trehaloza, sacharoza) strzałka powinna mieć dwa przeciwstawne ostrza. Rozgałęzienia boczne dochodzące do głównego łańcucha polisacharydu ujmuje się w nawias kwadratowy i umieszcza przed cukrem do którego są dołączone.

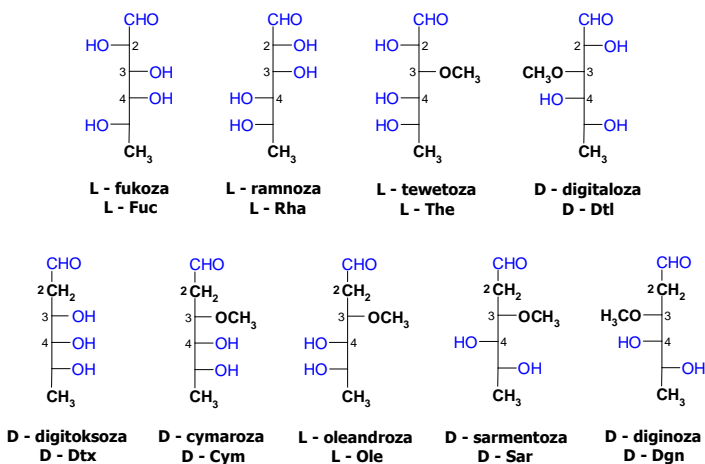
Nie należy rysować dodatkowych atomów węgla w cząsteczkach z zamkniętym wiązaniem hemiacetalowym, co jest bardzo często popełnianym i powielanym błędem (rysunki błędne – po lewej, poprawne – po prawej):

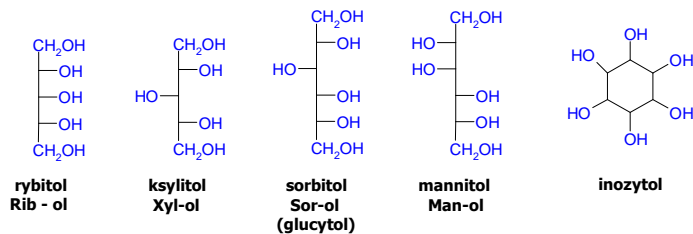
monosacharydy - cukry proste

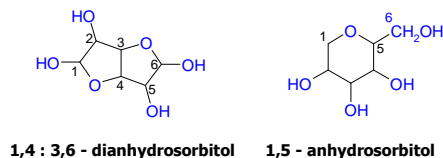
monosacharydy - cukry zredukowane (dezoksycukry, deoksycukry)

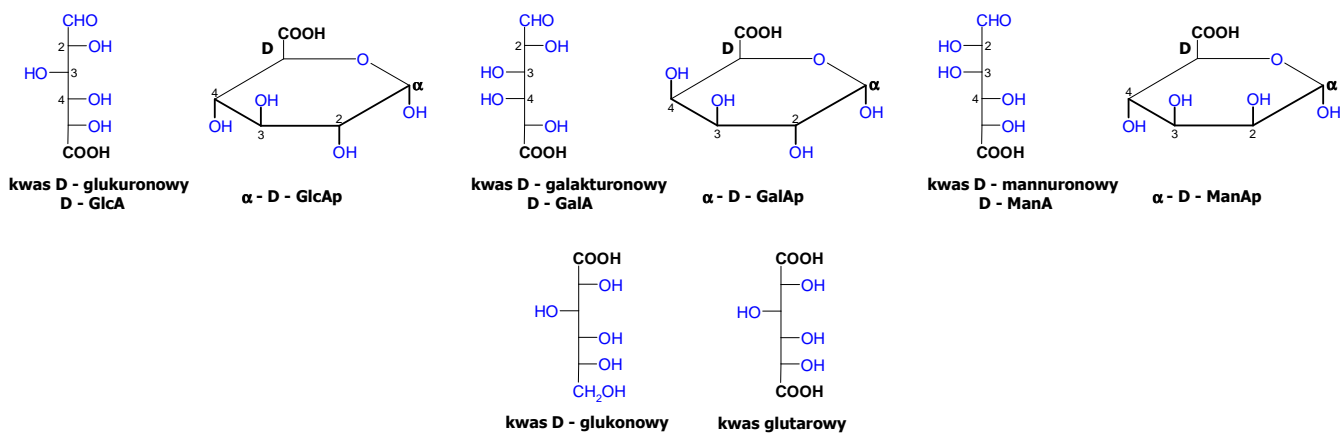
monosacharydy - alkohole cukrowe

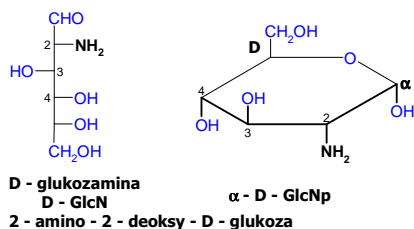
monosacharydy - anhydrocukry - etery wewnętrzne

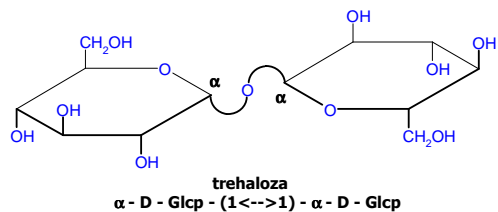
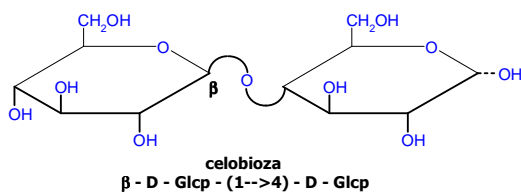
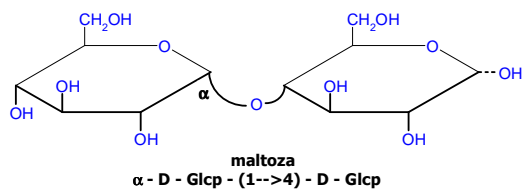
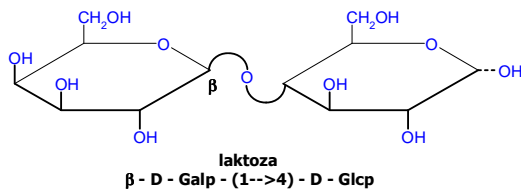
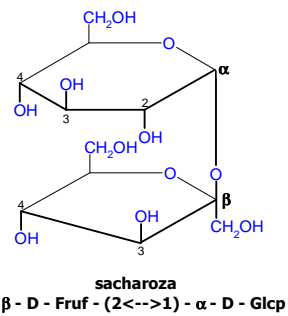
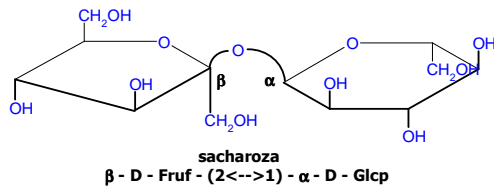
monosacharydy - kwasy cukrowe

monosacharydy - aminocukry

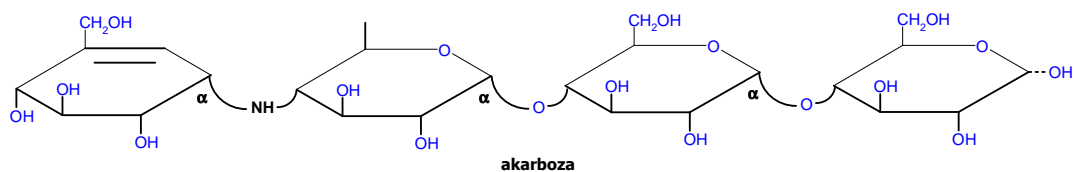
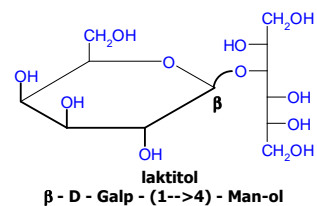
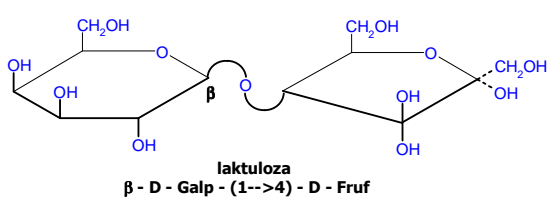
oligosacharydy - disacharydy

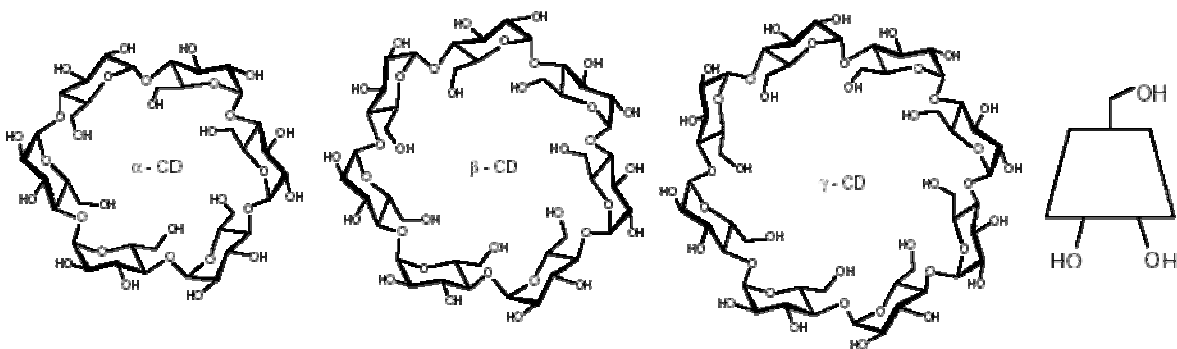
oligosacharydy - charakterystyczne oligosacharydy

- rutynoza** β -D-Rhap(1 $\rightarrow$ 6)-D-Glcp (jeden z powszechnie występujących w przyrodzie disacharydów),
- amygdaloza = gencjobioza** (disacharyd Rosaceae – Prunoidae, a także *Gentiana* sp.),
- planteoza** (trisacharyd Plantaginaceae),
- prymweroza** (disacharyd *Primula* sp.),
- werbaskoza** (pentasacharyd *Verbascum* sp.),
- umbelliferoza** (trisacharyd Apiaceae (Umbelliferae))

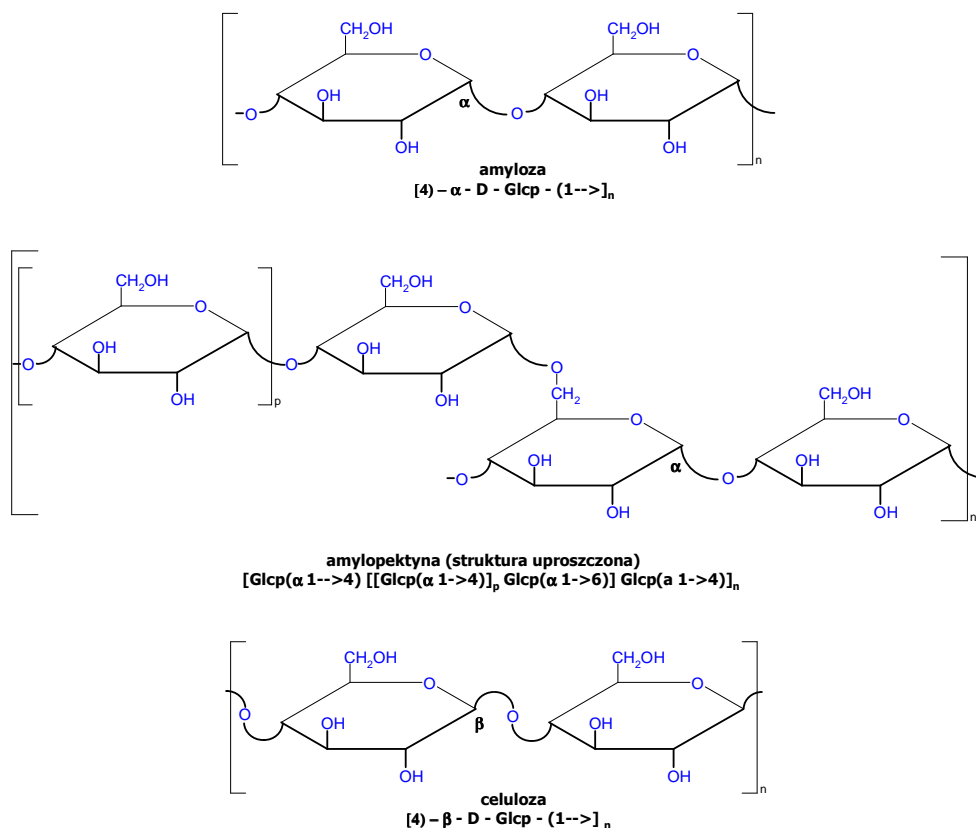
oligosacharydy - leki półsyntetyczne o charakterze oligosacharydów

oligosacharydy - cyklodekstryny

polisacharydy - glukany

Lichenina:

polimer β -D-glukopiranozy połączonej wiązaniami typu β (1 $\rightarrow$ 3) oraz β (1 $\rightarrow$ 4)

Izolichenina:

polimer α -D-glukopiranozy połączonej wiązaniami typu α (1 $\rightarrow$ 3) oraz α (1 $\rightarrow$ 4)

Dekstrany:

polimery α -D-glukopiranozy połączonej głównie wiązaniami (1 $\rightarrow$ 6), oraz (1 $\rightarrow$ 2), (1 $\rightarrow$ 3), (1 $\rightarrow$ 4)

Chityna:

polimer N-acetylowanej glukozaminy połączonej wiązaniami β (1 $\rightarrow$ 4)

Chitozan:

deacetylowana chityna, polimer glukozaminy połączonej wiązaniami β (1 $\rightarrow$ 4)

Lentinan:

polimer β -D-glukopiranozy połączonej głównie wiązaniami (1 $\rightarrow$ 3), z niewielkim udziałem wiązań (1 $\rightarrow$ 6)

polisacharydy – galaktany

Agaroz:

polimer D–galaktozy połączonej wiązaniami (1→3) i (1→4) z cząsteczkami 3,6–anhydro–L–galaktozy, słabo sulfonowany

Agaropektyna:

kwaśny polimer D–galaktozy i kwasu D–galakturonowego zestryfikowanych kwasami: siarkowym i pirogronowym

Karagen:

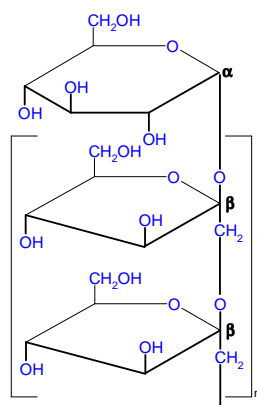
polimer D–galaktozy mocno estryfikowany kwasem siarkowym

polisacharydy – mannany

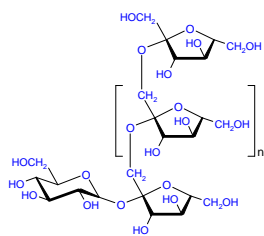
Laminaryna:

glukomannan

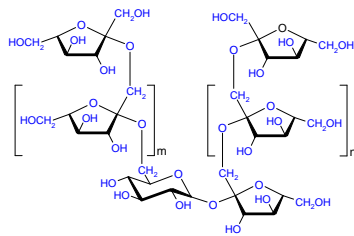
polisacharydy – fruktany

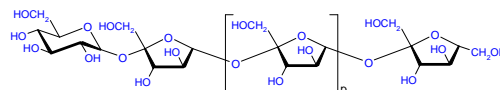
inulina
 $[1 - \beta - D - Fruf - (2 \rightarrow 3) - \alpha - D - Glcp]_n$

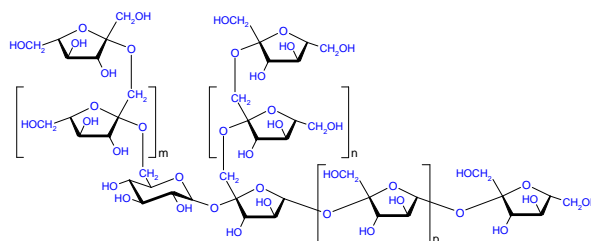
inulina

neo-inulina

lewan (fleina)

graminan

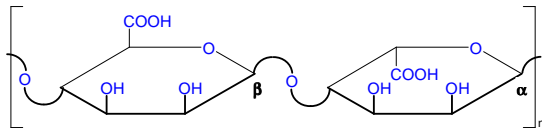
polisacharydy - uronidy

Pektyny:

polimery kwasu galakturonowego, połączonego wiązaniami α (1→4), grupy karboksylowe kwasu galakturonowego są częściowo zmetylowane, ponadto w skład pektyn wchodzić mogą ramnoza, galaktoza i arabinoza

Algina (kwas alginowy):

polimer kw. L-guluronowego, połączonego wiązaniami α (1→4) i D-mannuronowego, połączonego wiązaniami β (1→4)

kwas alginowy (struktura uproszczona)
 $[4-\beta-D-ManpA-(1\rightarrow4)-\alpha-L-GulpA-(1\rightarrow)]_n$

polisacharydy - uronidy / glukozaminogilkany

Heparyna:

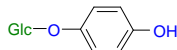
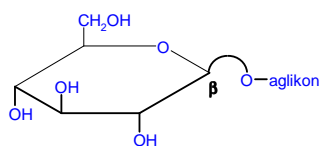
mieszanina polimerów D-glukozaminy i kwasów uronowych połączonych wiązaniami α (1→4)

Kwas hialuronowy:

polimer zbudowany ze związanych β (1→4) reszt kwasu glukuronowego i cząsteczek N-acetyloglukozaminy związanych α (1→3)

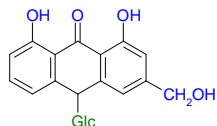
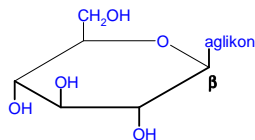
GLIKOZYDY

O-GLIKOZYDY

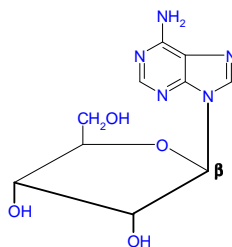
arbutyna

C-GLIKOZYDY

aloina

N-GLIKOZYDY

adenozyna

S-GLIKOZYDY

sinigryna

GLIKOZYDY

HOLOZYDY

oligosacharydy

polisacharydy

(czasem jeszcze homogenicznymi nazywa się oligo- i polisacharydy zbudowane z jednego tylko rodzaju cukrów prostych (np. skrobia), a heterogenicznymi – z różnych)

HETEROZYDY

gl. nitrylowe

glukozynolaty

gl. fenolowe

gl. antranooidowe

gl. flawonoidowe

gl. nasercowe

gl. saponinowe

gl. kumarynowe

aminoglikozydy (antybiotyki)

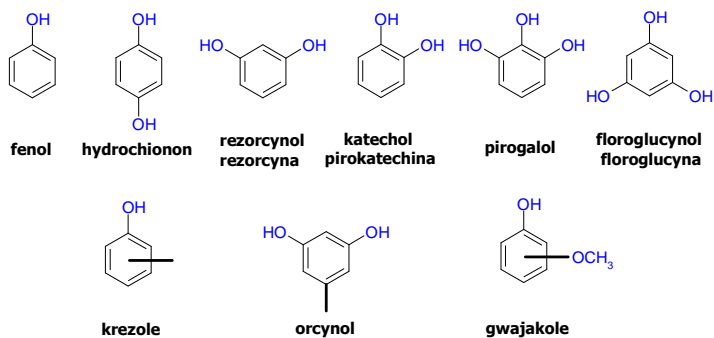
inne glikozydy

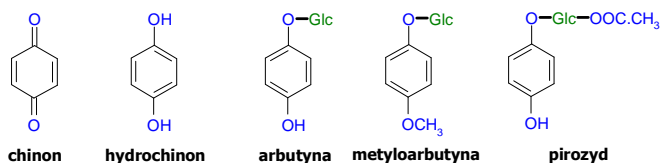
POCHODNE FENOLOWE

SZIKIMATY i POLIKETYDY		TERPENOIDY	
proste fenole	flawonoidy	chromony	stosunkowo nieliczni
kwasy fenolowe i pochodne	antocyjany	ksantony	reprezentanci
alkohole i aldehydy fenolowe	lignany	kurkuminoidy	(tymol, karwakrol)
kwasy porostowe	lignina	floroglucydy	
garbniki	stilbeny	kanabinoidy	
chinony	kumaryny	kawalaktony	

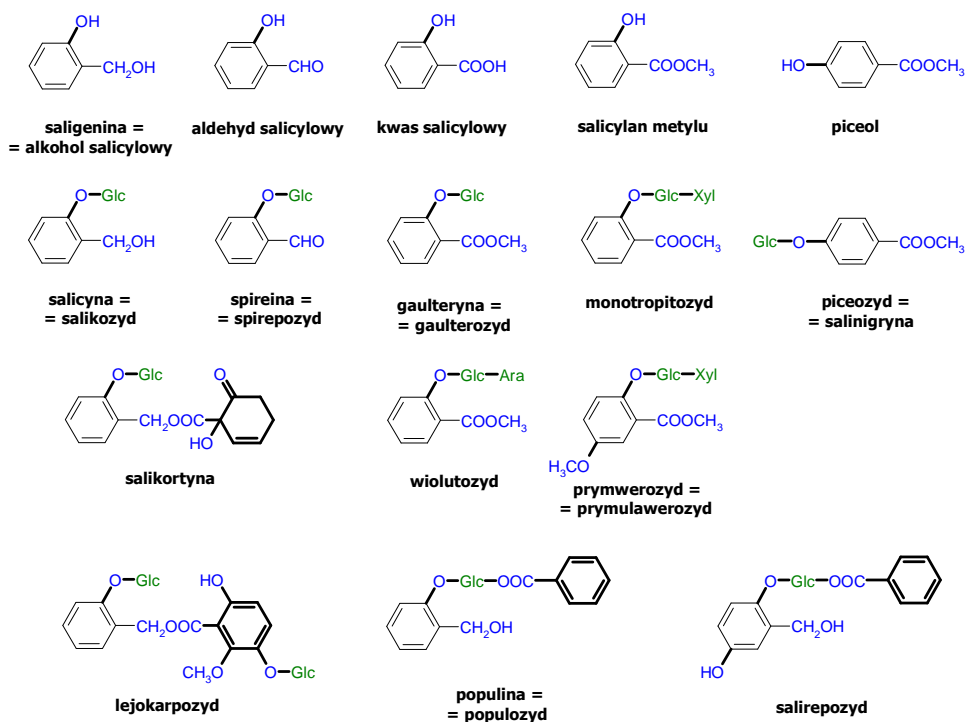
proste fenole

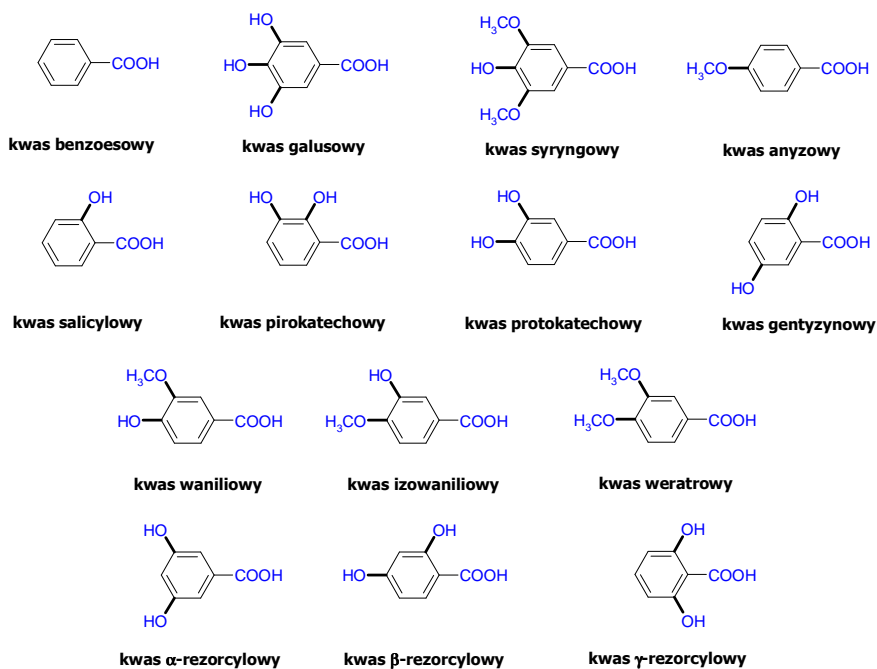
glikozydy pochodne hydrochinonu

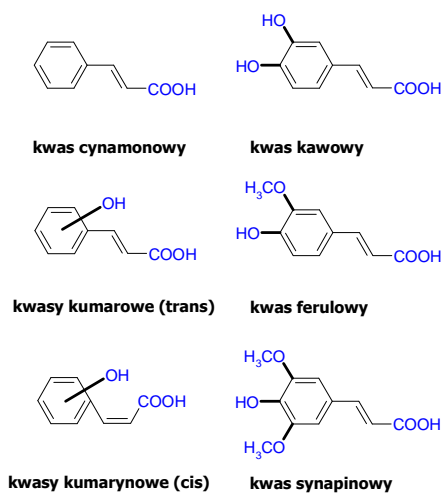
glikozydy pochodne saligeniny, kwasu o- i p-salicylowego

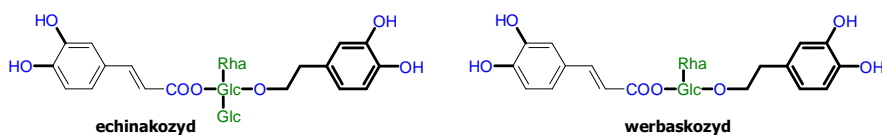
fenolokwasy pochodne kwasu benzoowego (C₆-C₁)

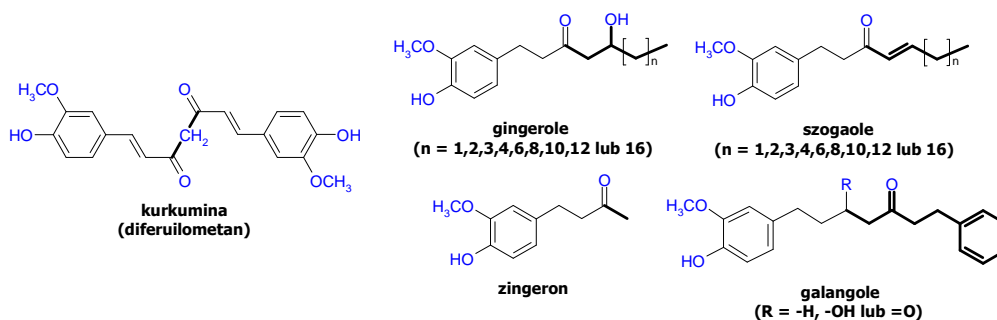
fenolokwasy pochodne kwasu cynamonowego (C₆-C₃)

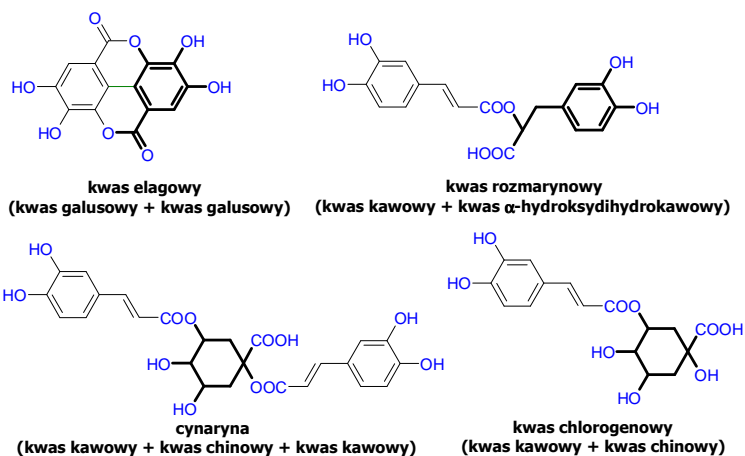
estry glikozydowe kwasu kawowego

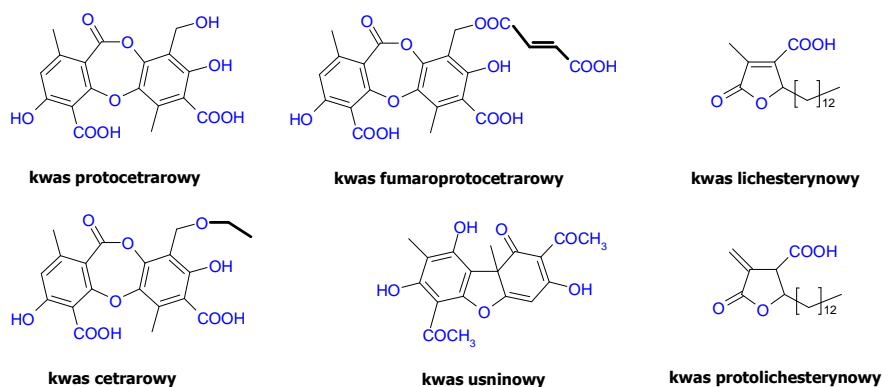
pochodne fenolokwasów z rodziny Zingiberaceae

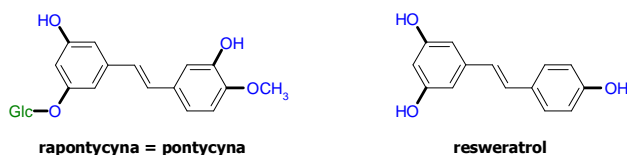
depsydy (estry fenolokwasów z fenolokwasami)

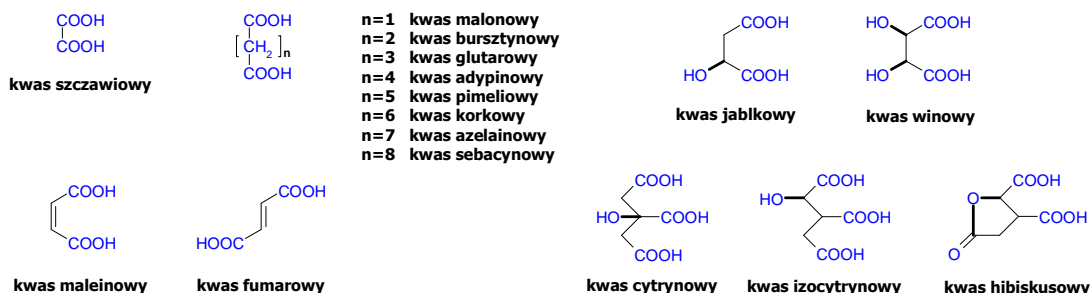
depsydony (depsydy z dodatkowym wiązaniem eterowym) i inne kwasy porostowe

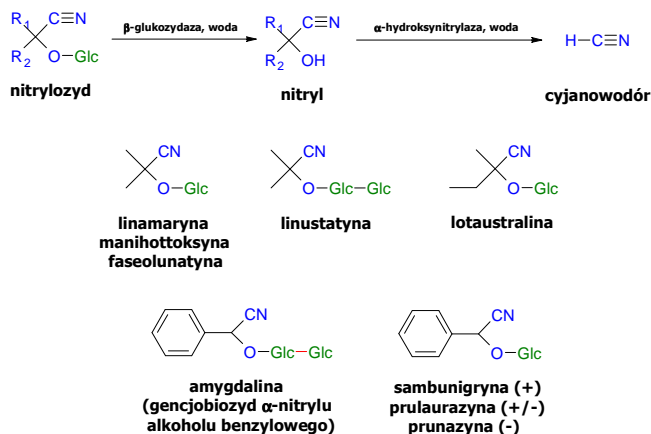
stylbeny

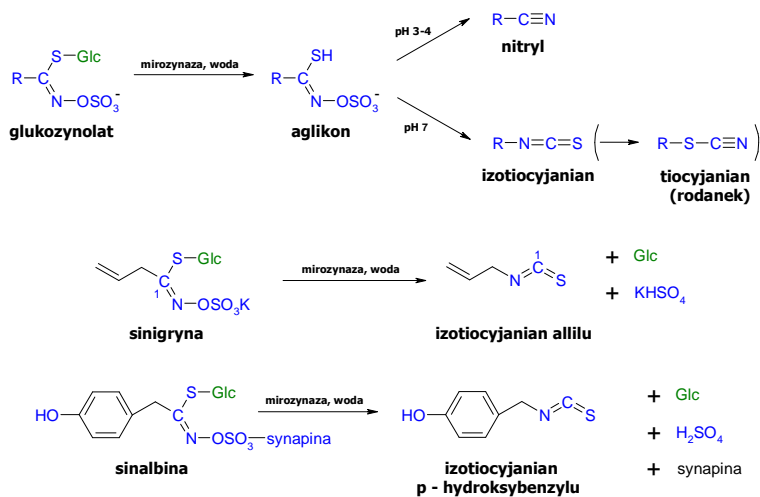
PROSTE KWASY ORGANICZNE

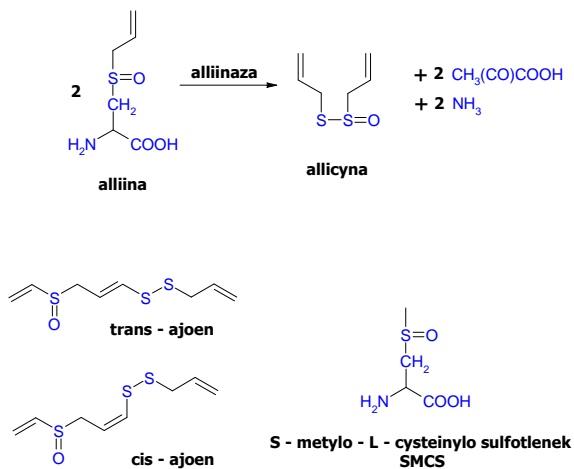
GLIKOZYDY CYJANOGENNE (NITRYLOZYDY)

GLIKOZYDY IZOSIARKOCYJANIANOWE (GLUKOZYNOлаты) I PRODUKTY ICH ROZPADU

SIARCZKI I SULFOTLENKI

CHINONY

BENZOCHINONY

NAFTOCHINONY

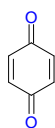
ANTRACHINONY

antrachinony, antrony, antranole

dehydrodiantrony

naftodiantrony

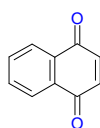
antracyklinony

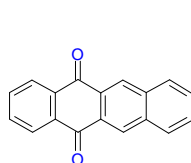
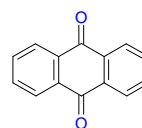
benzochinony

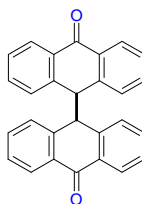
naftochinony

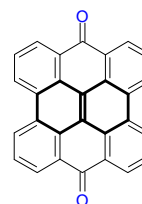
antrachinony

antracyklinony

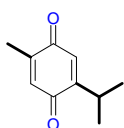

dehydrodiantrony

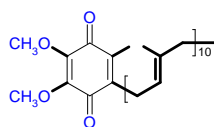
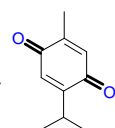

naftodiantrony

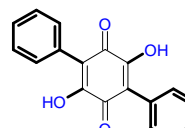
benzochinony

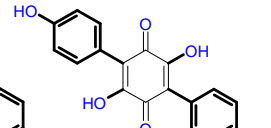
tymochinony

ubichinony
ubidekarenony
koenzym Q
witamina Q

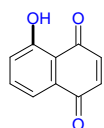

kwas poliporowy

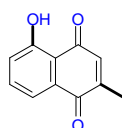

atrotomentyna

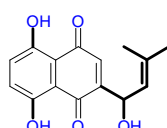
naftochinony

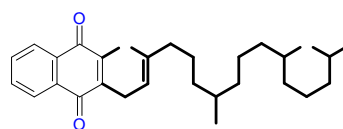
juglon

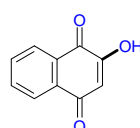
plumbagony

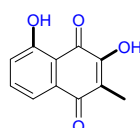
(+) alkanony = anchusyna
(-) szikonony

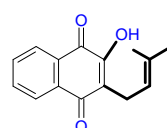
filochinony
witamina K₁

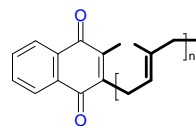
lawsony

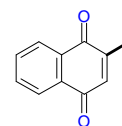
droserony

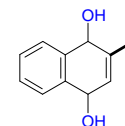
lapacholony = tekominony

menachinony = witamina K₂
n = 6 lub 7

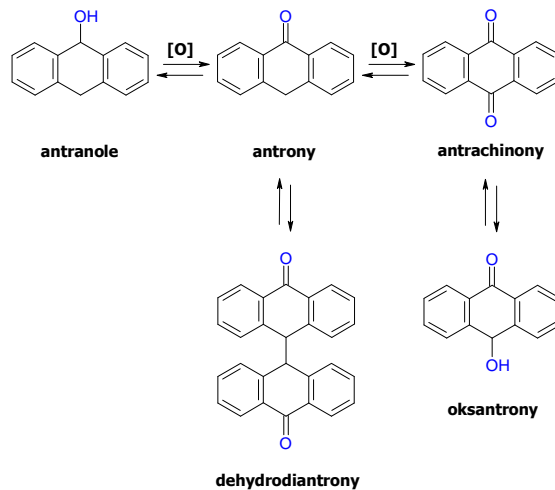

menadiolony
witamina K₃

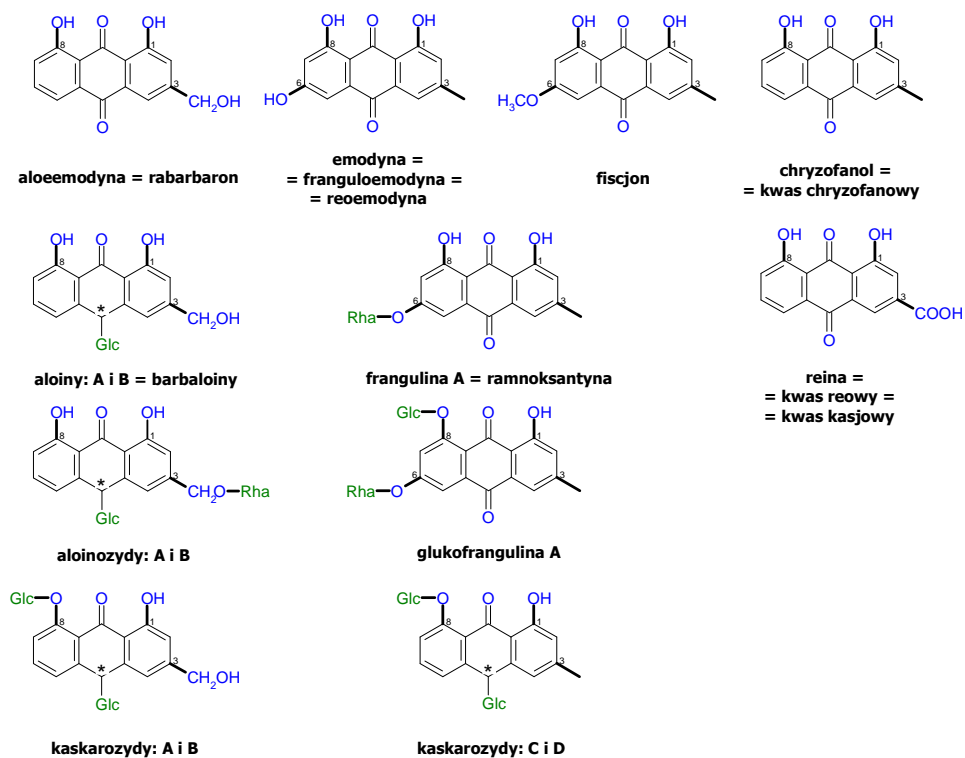

menadiolony
witamina K₄

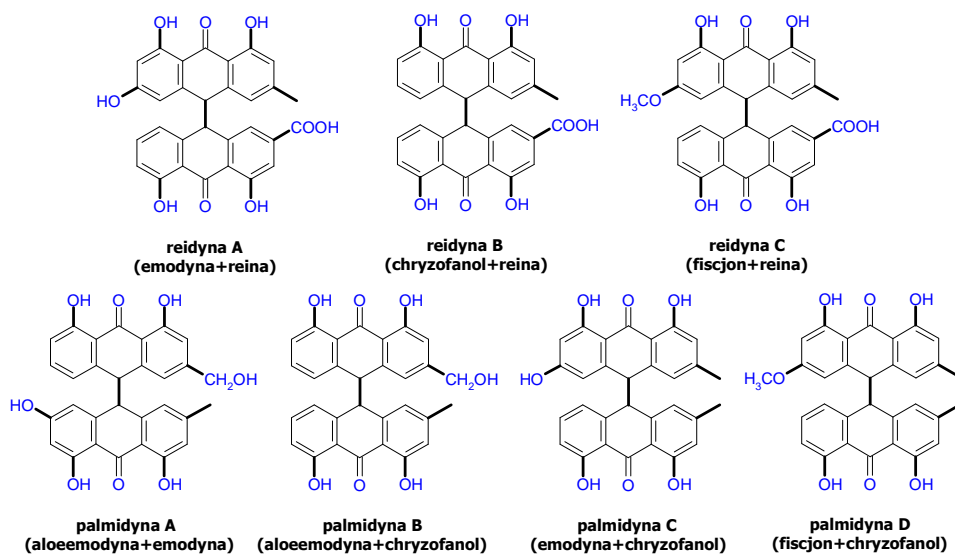
antrachinony

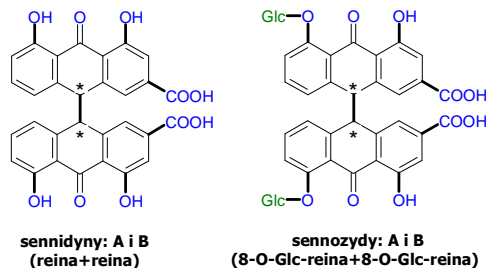
antrachinony - formy monomeryczne

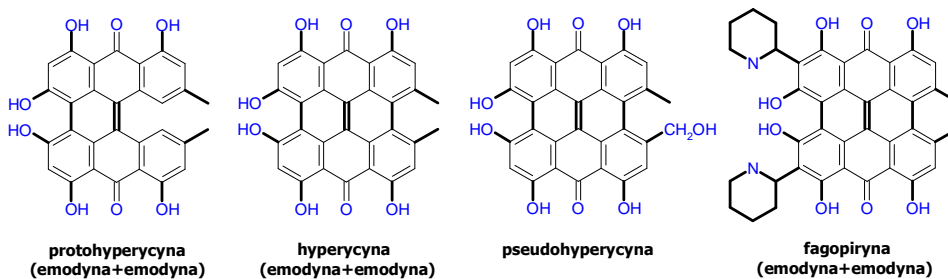
antrachinony - heterodiantrony

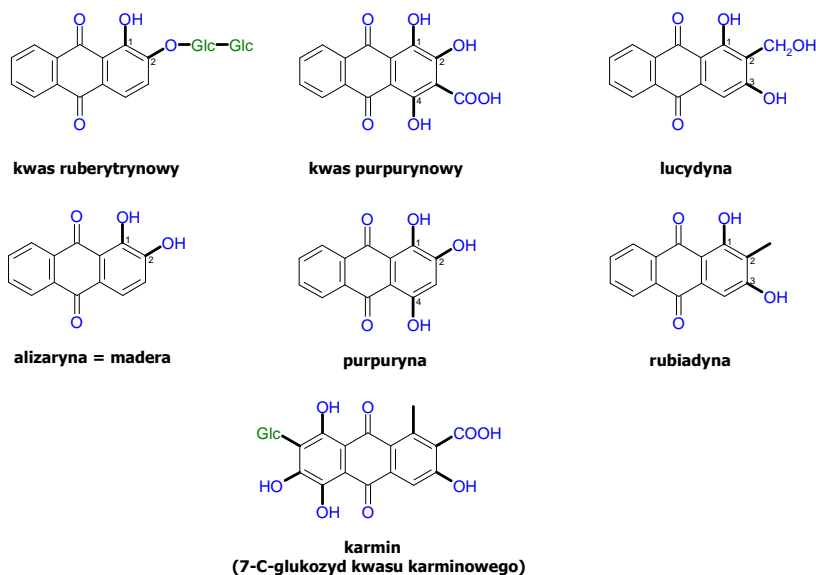
antrachinony – homodiantrony

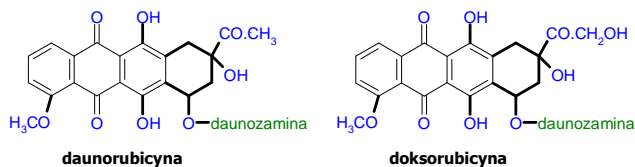
inne antrachinony

antrachinony surowców barwierskich

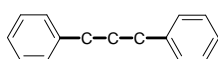

antracyklinony

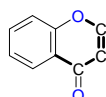

FLAWONOIDY

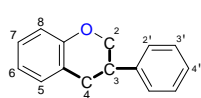
POCHODNE IZOFLAWANU	POCHODNE FLAWANU	INNE FLAWONOIDY
izoflawanony	flawanony	chalkony
izoflawony	flawony	aurony
	flawanole	biflawonoidy
	flawonole	flawonolignany
		pterokarpany i kumestany
		rotenonony

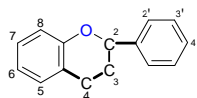
C6-C3-C6
1,3-difenylpropan

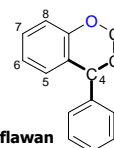
benzo- γ -piron
chromon

izoflavan

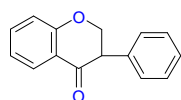

flawan

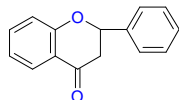

neoflavan

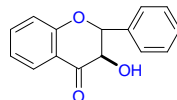
szkielety układów flawonoidowych i ich pochodne

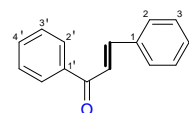
izoflawanon

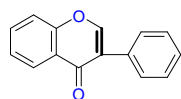
flawanon

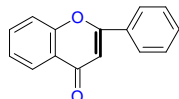
flawanonol

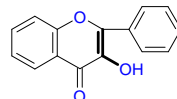
chalkon

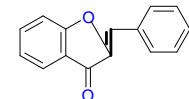
izoflawon

flawon

flawonol

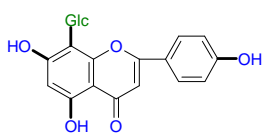

auron

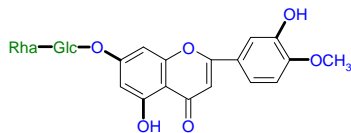
szkielet	aglikon	5	6	7	3'	4'	5'	pochodne
flawan	apigenina	OH		OH		OH		witeksyna (8-C-Glc apigeniny)
	chryzyna	OH		OH		OH		
	diosmetyna	OH		OH	OH	OCH ₃		diosmina (7-O-Glc-Rha diosmetyny)
	luteolina	OH		OH	OH	OH		orientyna (8-C-Glc luteoliny)
	sinensetyna	OCH ₃	OCH ₃	OCH ₃	OCH ₃	OCH ₃	OCH ₃	
flawanol	kemferol	OH		OH		OH		astragalina (3-O-Glc kemferolu)
	kwercetyna	OH		OH	OH	OH		tylozyd (3-O-[6''-p-kumaroilo]-Glc kemferolu)
								kwercytryna (3-O-Rha kwercetyny)
								izokwercytryna (3-O-Glc kwercetyny)
								hiperozyd (3-O-Gal kwercetyny)
								rutozyd (rutyna) (3-O-Glc-Rha kwercetyny)
								myrcytryna (3-O-Rha myrcetyny)
flawanon	eriodykcjol	OH		OH	OH	OH		ericytryna (7-O-Glc-Rha eriodykcjolu)
	hesperetyna	OH		OH	OH	OCH ₃		hesperydyna (7-O-Glc-Rha hesperetyny)
								neohesperydyna (7-O-neohesperidozyd hesperetyny)
	likwirygenina			OH		OH		likwirytryna (4'-O-Glc likwirygeniny)
	naryngenina	OH		OH		OH		salipurpozyd (5-O-Glc naryngeniny)
								naryngina (7-O-neohesperidozyd naryngeniny)
flawanonol	pinocembryna	OH		OH				
	taksyfolina	OH		OH	OH	OH		flawonolignany <i>Silybum marianum</i>
izoflawon	genisteina	OH		OH		OH		genistyna (7-O-Glc genisteiny)
	daidzeina			OH		OH		daidzyna (7-O-Glc daidzeiny)
	formononetyna			OH		OCH ₃		pueraryna (8-C-Glc daidzeiny)
	prunetyna	OH		OCH ₃		OH		ononina (7-O-Glc formononetyny)
chalkon	izolikwirytygenina			4, 2', 4' OH				izolikwirytryna (izolikwirytozyd) (4-O-Glc izolikwirytygeniny)
	izosalipurpol			4, 2', 4', 6' OH				izosalipurpozyd (6'-O-Glc izosalipurpolu)

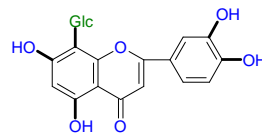
flawony

witeksyna
(8-C-glukozyd apigeniny)

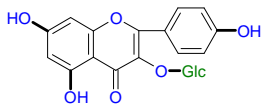

diosmina
(7-O-rutynozyd diosmetyny)

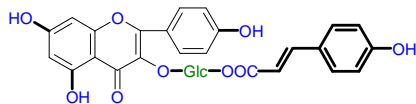

orientyna
(8-C-glukozyd luteoliny)

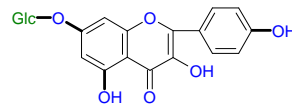
flawonole

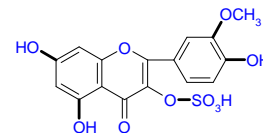
astragalina
(3-O-glukozyd kemferolu)

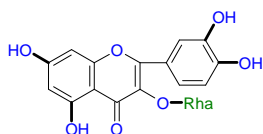
tylirozyd
(3-O-[6''-p-kumaroylo]-glukozyd kemferolu)

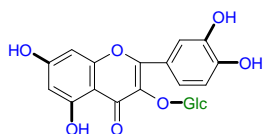
ekwizetryna
(7-O-glukozyd kemferolu)

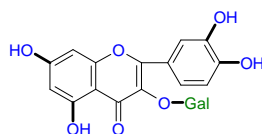
persykaryna
(3-sulfonylozorammetyna)

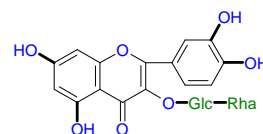
kwercytryna
(3-O-ramnozyd kwercetyny)

izokwercytryna
(3-O-glukozyd kwercetyny)

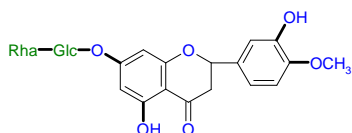

hiperozyd
(3-O-galaktozyd kwercetyny)

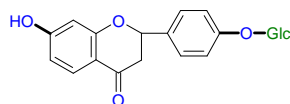

rutozyd = rutyna
(3-O-rutynozyd kwercetyny)

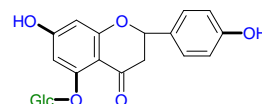
flawanony (zobacz też w rozdziale gorycze)

hesperydyna
(7-O-rutynozyd hesperetyny)

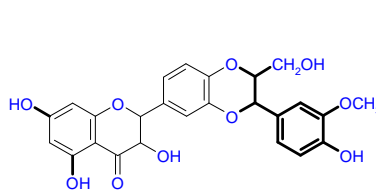

likwirytryna
(4'-O-glukozyd likwirytygeniny)

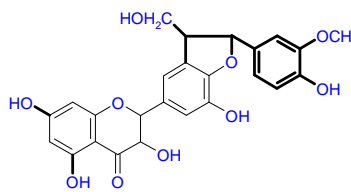

salipurpozyd
(5-O-glukozyd naryngeniny)

flawanonole i flawonolignany

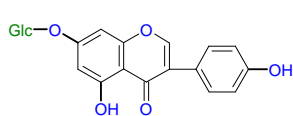

silybina = silybinina = silymaryna I
(taksyfolina + alkohol koniferylowy)

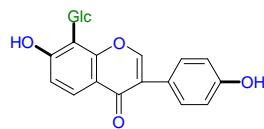

silychrystyna = silymaryna II
(taksyfolina + alkohol koniferylowy)

izoflawony

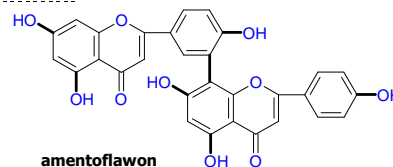

genistyna
(7-O-glukozyd genisteiny)

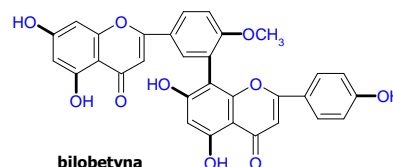

pueraryna
(8-C-glukozyd daidzeiny)

biflawonoidy

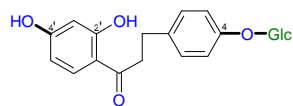

amentoflawon

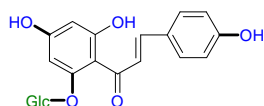

bilobetyna

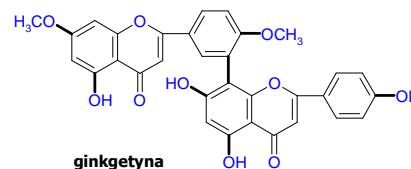
chalkony

izolikwirytryna
(4-O-glukozyd izolikwirytygeniny)

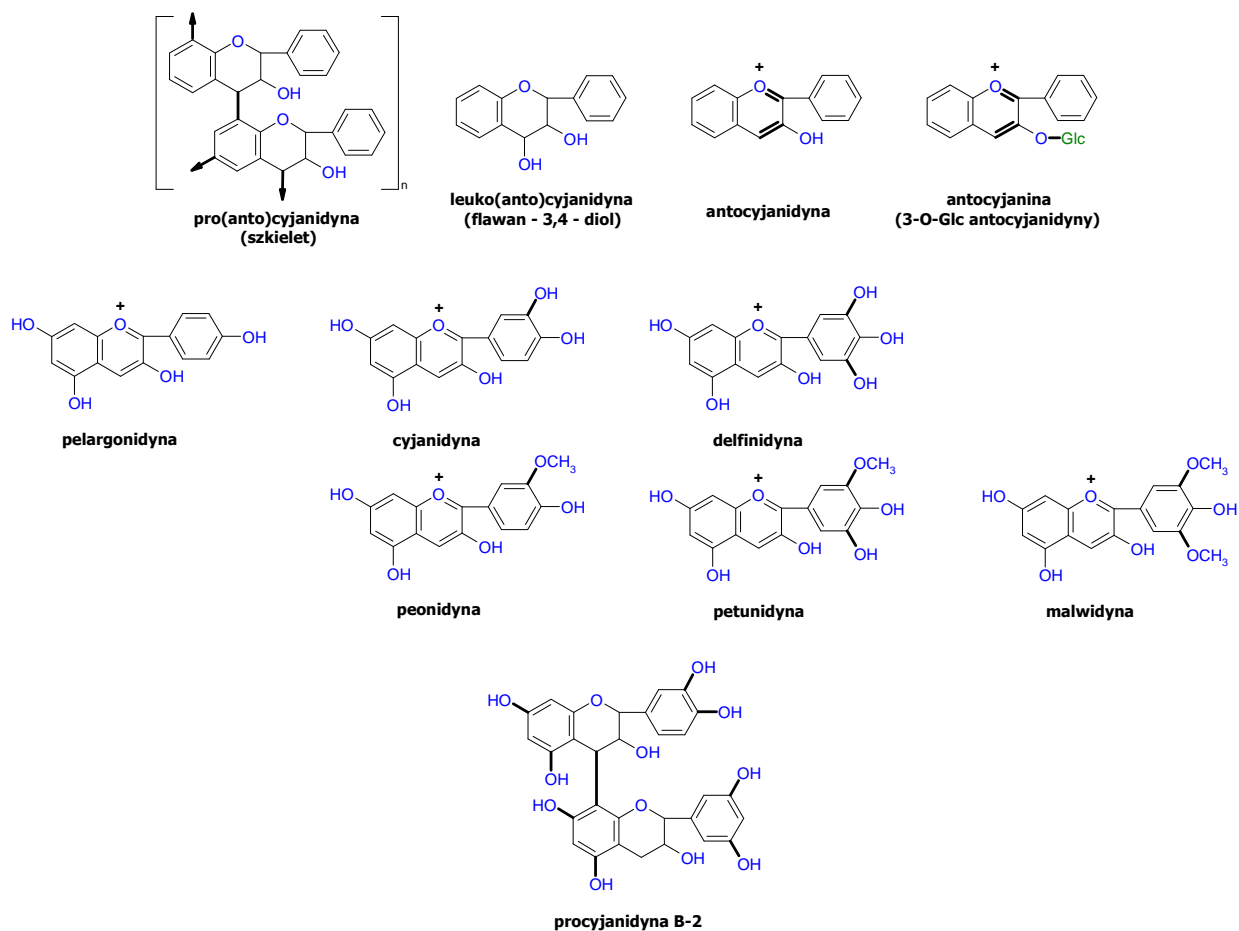

izosalipurpozyd
(6'-O-glukozyd izosalipurpolu)

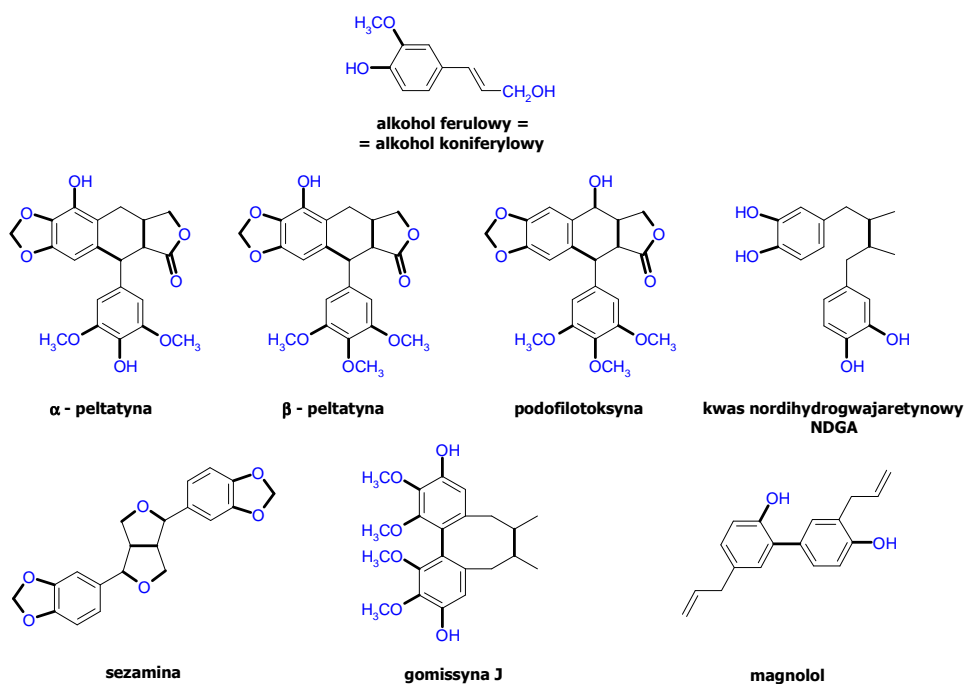

ginkgetyna

ANTOCYJANY

LIGNANY

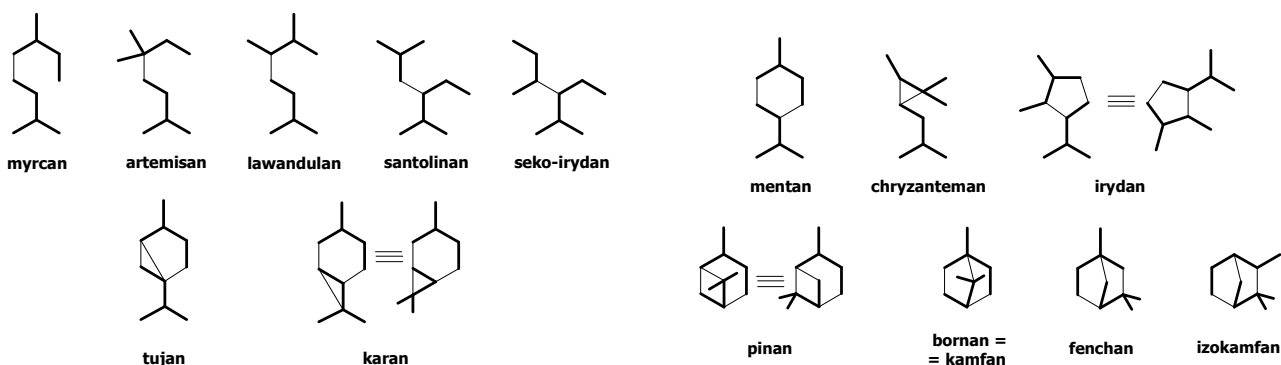
IZOPRENOIDY (TERPENY, TERPENOIDY)

MONO- -TERPENY C ₁₀	SESKWI- -TERPENY C ₁₅	DI- -TERPENY C ₂₀	POCHODNE SKWALENU		TETRA- -TERPENY C ₄₀	POLI- -TERPENY C _{(n × 5), n > 8}
			TRI- -TERPENY C ₃₀	STEROIDY		
			olejki eteryczne	olejki eteryczne		
irydoidy (w tym gorycze)	laktony (w tym gorycze)	gorycze diterpenowe	gorycze triterpenowe	kwasy żółciowe		kauczuk
piretryny		fitol	alkohole triterpenowe	sterole		gutaperka
		gibereliny	saponiny triterpenowe	saponiny steroidowe		szelak
				hormony plciowe		
				hormony nadnerczy		
				glikoalkaloidy		
				witanolidy		
				ekdyzony		
				kukurbitacyny		

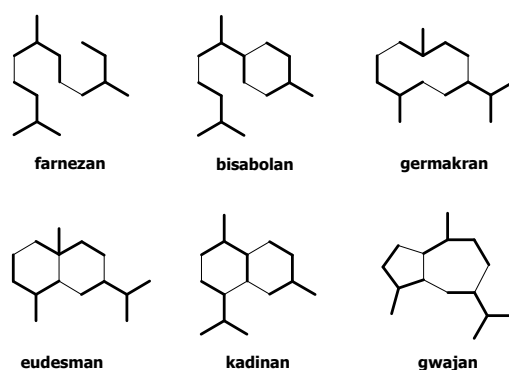

**izopren (C₅)
hemiterpen**

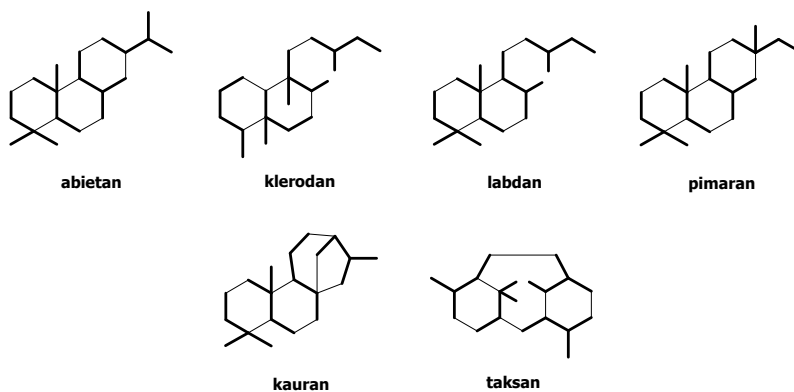
monoterpeny - szkielety

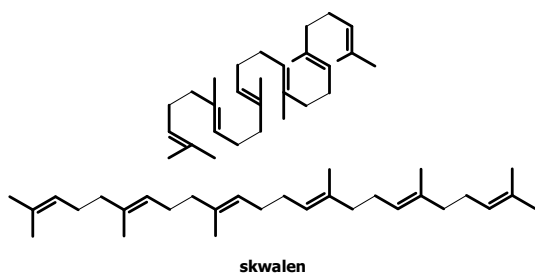
seskwiterpeny - szkielety

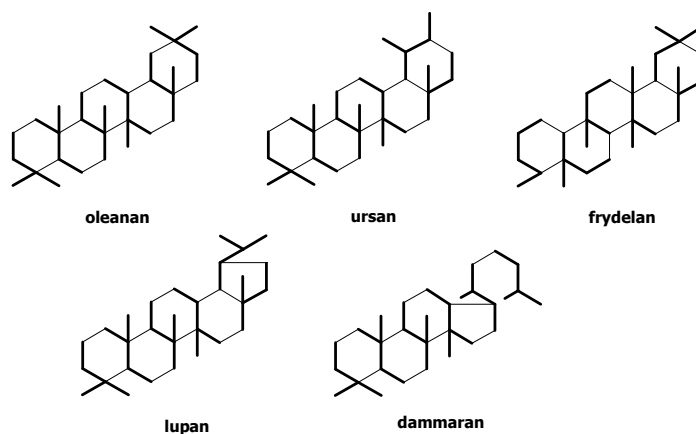
diterpeny - szkielety

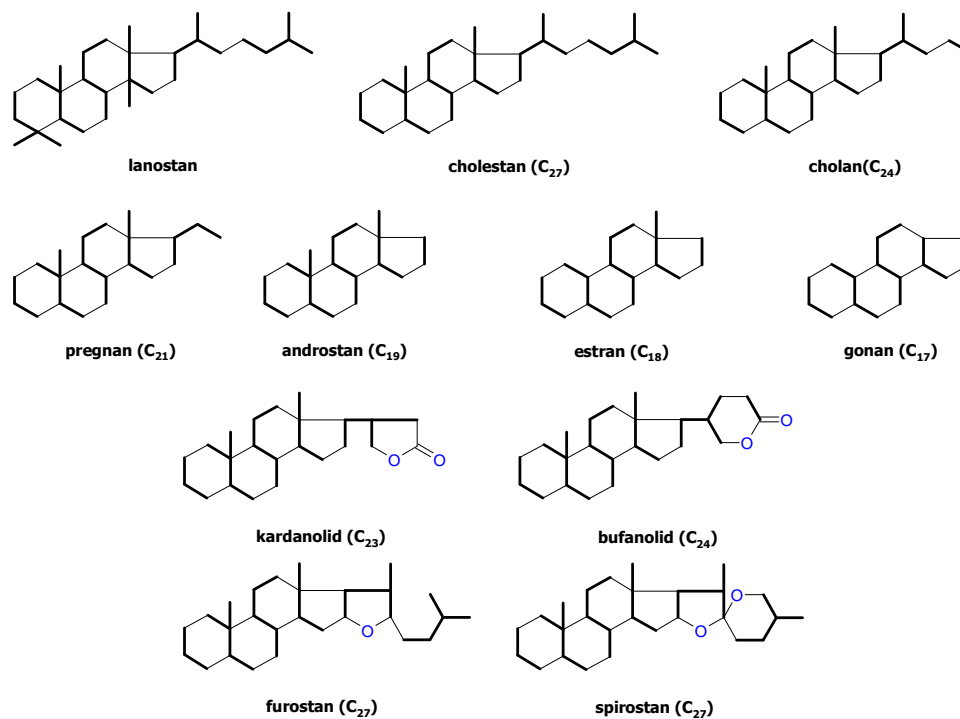
skwalen

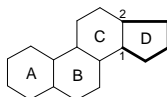

triterpeny - szkielety (poch.skwalanu)

steroidy - szkielety (zdegradowane poch.skwalanu)

1,2-cyklopentanoperhydrofenantren (gonan)

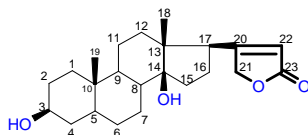
A / B / C / D - konfiguracja pierścieni steroidów

trans - trans - trans - np. cholesterol

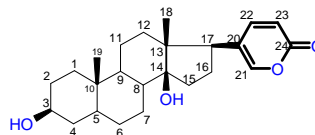
cis - trans - trans - np. kwasy cholowe

cis - trans - cis - kardenolidy

trans - trans - cis - niektóre bufadienolidy

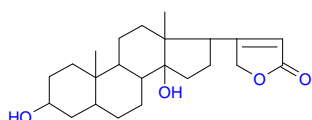

szkielet kardenolidów

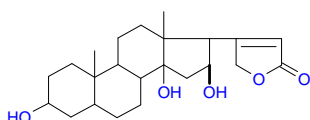

szkielet bufadienolidów

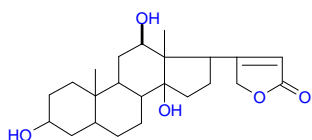
kardenolidy (C-10 - CH₃)

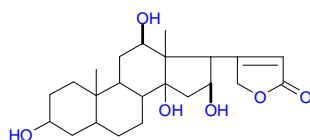
digitoksygenina
szereg A

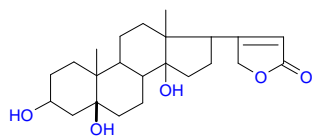
gitoksygenina
szereg B

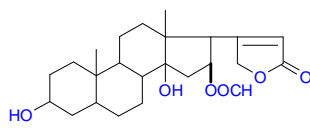
digoksygenina
szereg C

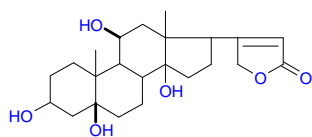
dignatynin
szereg D

peryplogenin

gitaloksygenina
szereg E

bipindogenin

glikozydy naparstnicy purpurowej:

Szereg A (pochodne **digitoksygeniny**):

purpureaglikozyd A (**C3-O-Dtx-Dtx-Dtx-Glc**)

digitoksyna (**C3-O-Dtx-Dtx-Dtx**)

Szereg B (pochodne **gitoksygeniny**):

purpureaglikozyd B (**C3-O-Dtx-Dtx-Dtx-Glc**)

gitoksyna (**C3-O-Dtx-Dtx-Dtx**)

Szereg E (pochodne **gitaloksygeniny**):

glukogitaloksyna (**C3-O-Dtx-Dtx-Dtx-Glc**)

gitaloksyna (**C3-O-Dtx-Dtx-Dtx**)

glikozydy naparstnicy wełnistej:

Szereg A (pochodne **digitoksygeniny**):

lanatozyd A (**C3-O-Dtx-Dtx-AcDtx-Glc**)

acetyldigitoksyna (**C3-O-Dtx-Dtx-AcDtx**)

digitoksyna (**C3-O-Dtx-Dtx-Dtx**)

Szereg B (pochodne **gitoksygeniny**):

lanatozyd B (**C3-O-Dtx-Dtx-AcDtx-Glc**)

digitalina (**C3-O-Dtl-Glc**) – pochodna pól synt.

Szereg C (pochodne **digoksygeniny**):

lanatozyd C (**C3-O-Dtx-Dtx-AcDtx-Glc**)

deslanatozyd C (**C3-O-Dtx-Dtx-Dtx-Glc**)

acetyldigoksygenin (**C3-O-Dtx-Dtx-AcDtx**)

digoksygenin (**C3-O-Dtx-Dtx-Dtx**)

metyldigoksygenin (**C3-O-Dtx-Dtx-MeDtx**) –
pochodna pól synt.

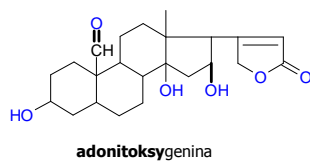
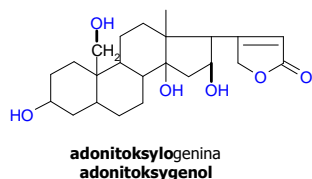
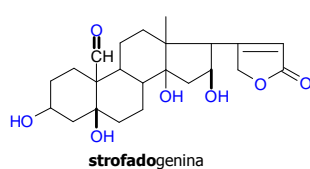
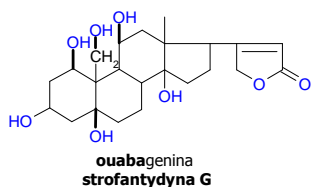
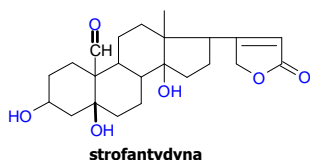
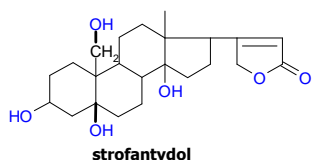
Szereg D (pochodne **dignatyniny**):

lanatozyd D (**C3-O-Dtx-Dtx-AcDtx-Glc**)

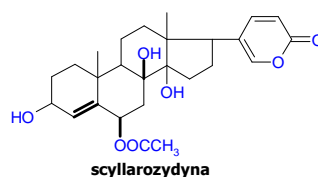
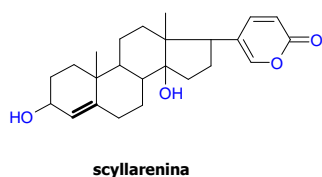
Szereg E (pochodne **gitaloksygeniny**):

lanatozyd E (**C3-O-Dtx-Dtx-AcDtx-Glc**)

kardenolidy (C-10 - CH₂OH lub CHO)

bufadienolidy

glikozydy cebulicy morskiej

- pochodne **scyllareniny**:
glukosecyllaren A (C3-O-Rha-Glc-Glc)
scyllaren A (C3-O-Rha-Glc)
proscylarydyna A (C3-O-Rha)

glikozydy konwalii majowej

- pochodne **strofantydolu**:
konwalatoksolozyd (C3-O-Rha-Glc)
konwalatoksol (C3-O-Rha)

- pochodne **strofantydyny**:
konwalozyd (C3-O-Rha-Glc)
konwalatoksyna (C3-O-Rha)

- pochodne **bipindogeniny**:
lokundiozyd (C3-O-Rha)

- pochodne **peryplogeny**:
peryploramnozyd (C3-O-Rha)

glikozydy skrzętnika wdziecznego

- pochodne **ouabageniny (strofantydyny G)**:
ouabaina (strofantyna G) (C3-O-Rha)

glikozydy skrzętnika kombe

- pochodne **strofantydyny**:
strofantozyd (C3-O-Cym-Glc-Glc)
β-strofantyna K (C3-O-Cym-Glc)
cymaryna (C3-O-Cym)
helwetykozyd (C3-O-Dtx)

glikozydy miłka wiosennego

- pochodne **adonitoksylogeny** (**adonitoksygenolu**):
adonitoksol (C3-O-Rha)

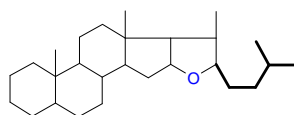
- pochodne **adonitoksygeniny**:
adonitoksyna (C3-O-Rha)

- pochodne **strofantydyny**:
β-strofantyna K (C3-O-Cym-Glc)
cymaryna (C3-O-Cym)

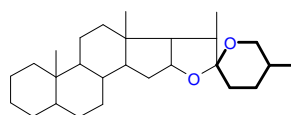
- pochodne **strofadogeniny**:
wernadigina (C3-O-Rha)

SAPONINY

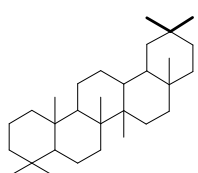
ZE WZGLĘDU NA BUDOWĘ		ZE WZGLĘDU NA CHARAKTER	ZE WZGLĘDU NA ILOŚĆ
s. steroidowe	s. triterpenowe		ŁAŃCUCHÓW CUKROWYCH
poch. furostanowe	poch. oleananu	s. kwaśne	monodesmozydy
poch. spirostanowe	poch. ursanu	s. obojętne	bidesmozydy
	poch. frydelanu		tridesmozydy
	poch. lupanu		
	poch. dammaranu		pseudosaponiny – gdy łańcuch cukrowy jest przyłączony do grupy –COOH
	inne		

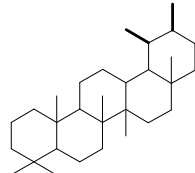
furostan

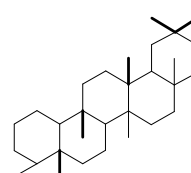
spirostan

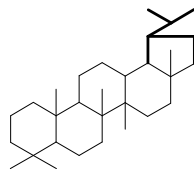
oleanan

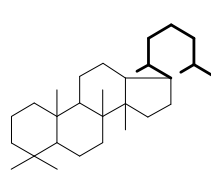
ursan

frydelan

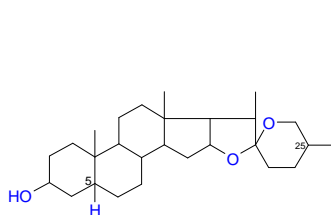

lupan

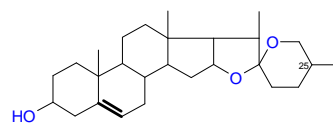

dammaran

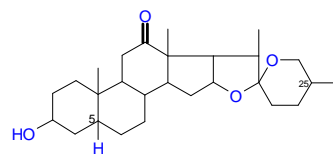
aglikony saponin steroidowych

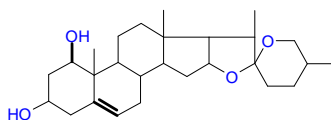
C5 β , C25 **R** - **smilagenina**
 C5 β , C25 **S** - **sarsasapogenina**
 C5 α , C25 **R** - **tigogenina**
 C5 α , C25 **S** - **neotigogenina**

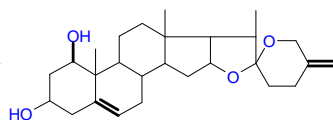
C25 **R** - **diosgenina**
 C25 **S** - **jamogenina (neodiosgenina)**

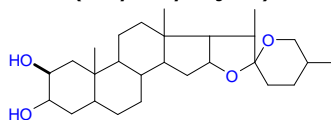
C5 β , C25 **R** - **hekogenina**

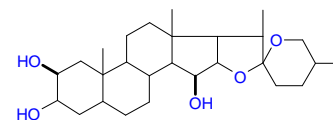
ruskogenina
(1 - hydroxydiosgenina)

neoruskogenina

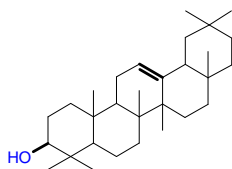

gitogenina

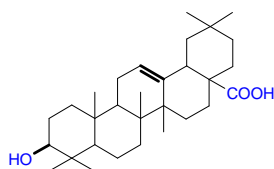

digitogenina

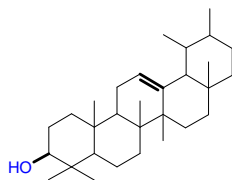
aglikony saponin triterpenowych i ich glikozydy

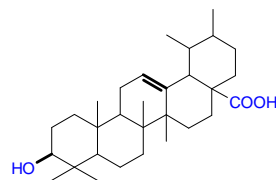
β-amyrina
(pochodna oleananu)

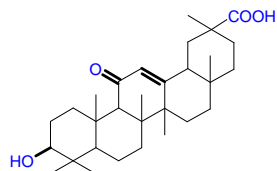
kwas oleanolowy
(pochodna oleananu)

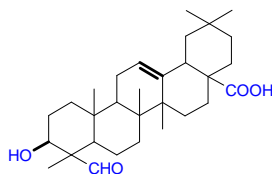
α-amyrina
(pochodna ursanu)

kwas ursolowy
(pochodna ursanu)

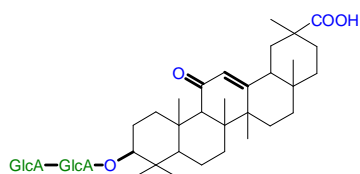

**kwas glicyretynowy =
= glicyretyna**
(pochodna oleananu)

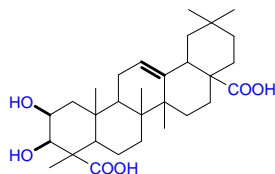

gipsogenina
(pochodna oleananu)

- saponozyd A
- gipsozydy

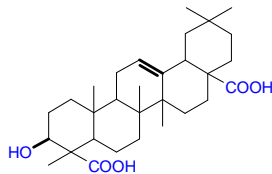

**kwas glicyryzynowy =
= glicyryzyna**

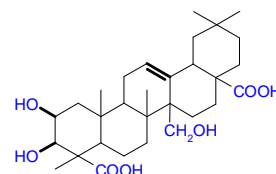
kwas medikagenowy
(pochodna oleananu)

- herniariasaponiny

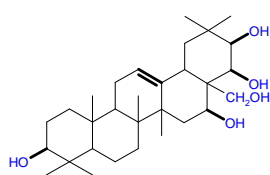

kwas gipsogenowy
(pochodna oleananu)

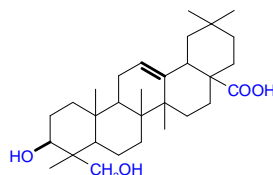
- saponarozyny

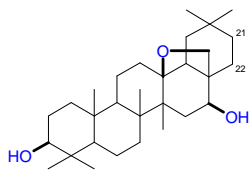
presenegenina
(pochodna oleananu)

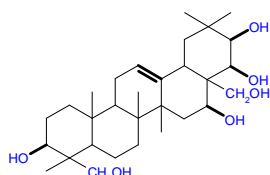
baryngtogenol C

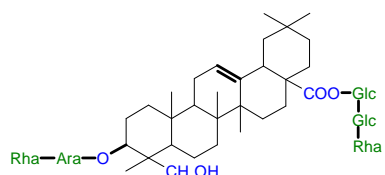
hederagenina
(pochodna oleananu)

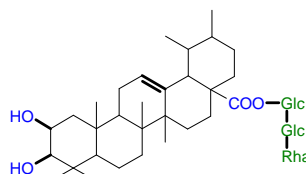
C21 H, C22 H - **protoprimulagenina**
C21 H, C22 OH - **anagalligenina**
C21 OH, C22 OH - **prywerogenina**
(pochodne oleananu)

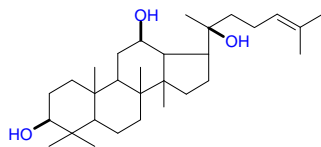
protoescygenina

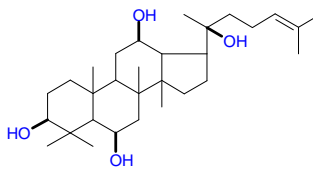
hederasaponina C

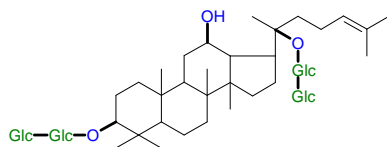
azjatykozid
(pochodna ursanu)

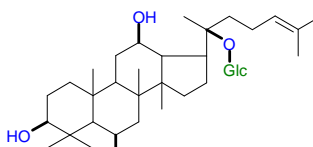
protopanaksadiol
(pochodna dammaranu)

protopanaksatriol
(pochodna dammaranu)

ginsenozyd R_b1

ginsenozyd R_g1

GARBNIKI

HYDROLIZUJĄCE

SKONDENSOWANE
(proantocyjanidyny)

SUBSTANCJE SPOKREWNIONE
Z GARBNIKAMI

galotanoidy

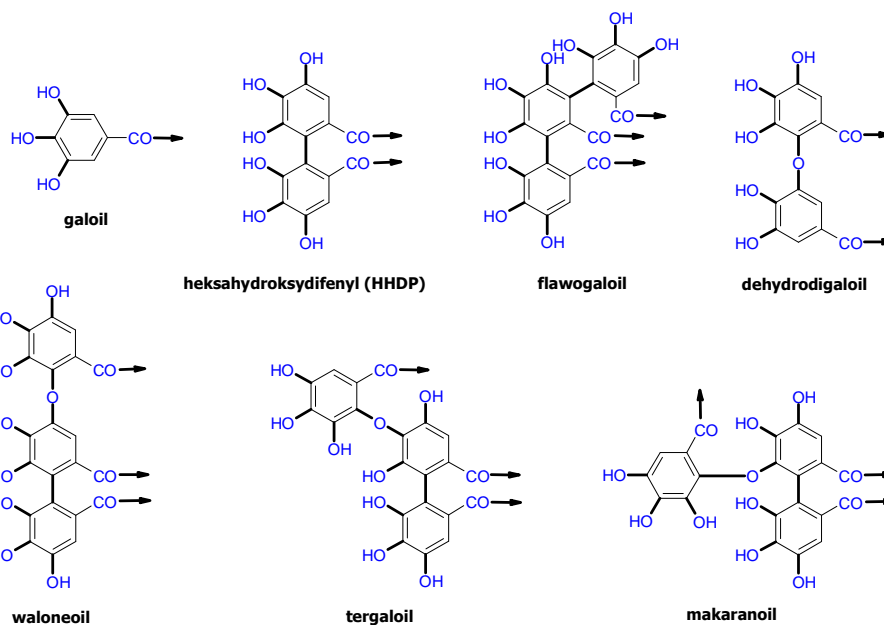
kawotanoidy

elagotanoidy

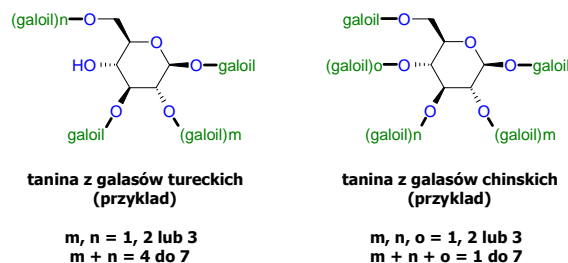
florotanoidy (garbniki brunatnic)

garbniki kompleksowe

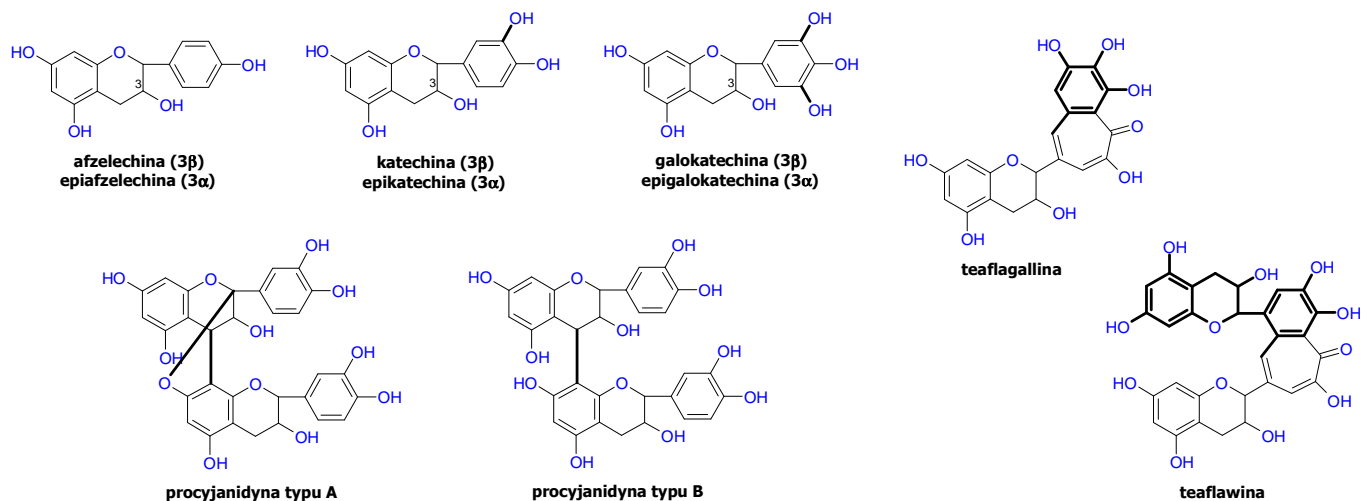
garbniki hydrolizujące - rodniki

garbniki hydrolizujące - przykłady prostych galotanin

garbniki skondensowane

GORYCZE

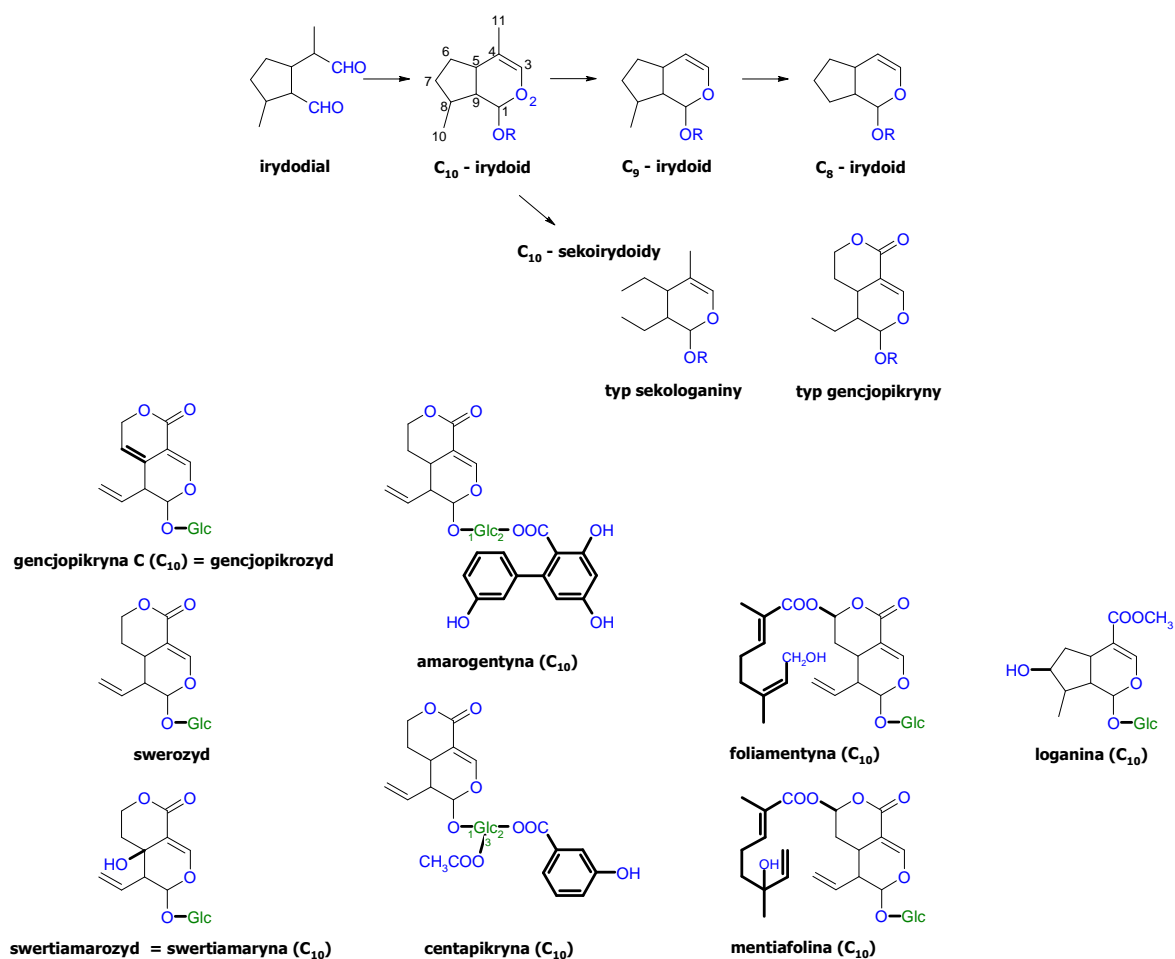
TERPENOWE	NIETERPENOWE
monoterpeny (irydoidy, sekoirydoidy)	węglowodany (gencjanoza, gencjioza)
seskwiterpeny (laktony <i>Compositae</i>)	flawonoidy (naryngina, neohesperydyna)
diterpeny	floroglucydy (kwas chmielowy)
triterpeny (kukurbitacyny, limonoidy, kwasynoidy)	kwas porostowe
steroidy (kondurangina)	alkaloidy (w połączeniach garbnikowych i innych, np. chinina)

gorycze – związki o smaku wybitnie gorzkim, nie wykazujące jednak żadnego silnego działania farmakologicznego i z tego względu stosowane jako wzmagające łaknienie i poprawiające trawienie. Ze względu na obecność w surowcach goryczowych innych substancji, warunkujących dodatkowe działanie, surowce te można podzielić w następujący sposób:

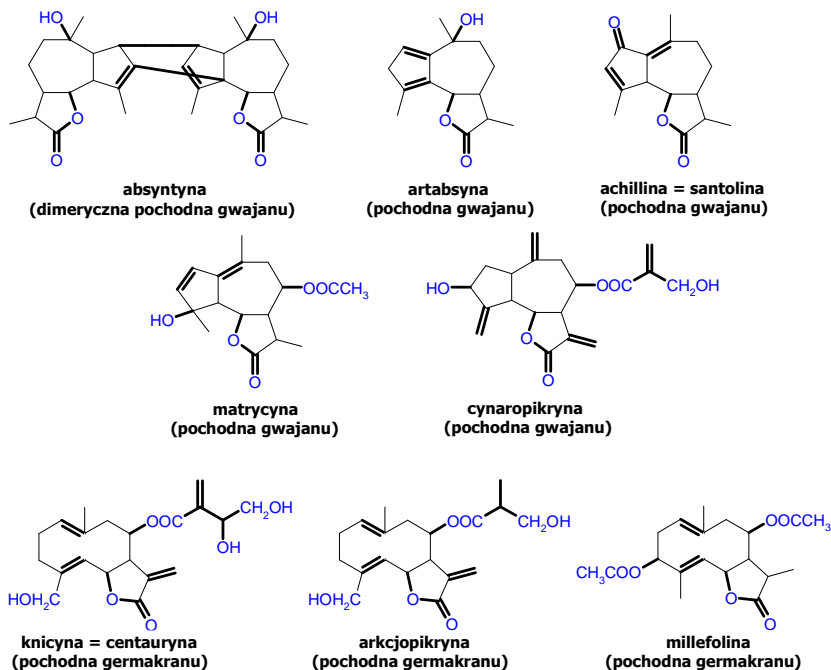
SUROWCE GORYCZOWE

AMARA – PURA (szczyrogorzkie)	AMARA – MUCILAGINOSA (gorzko – śluzowe)	AMARA – AROMATICA (gorzko – aromatyczne)	AMARA – ADSTRINGENTIA (gorzko – ściągające)
surowce irydoidowe	Lichen islandicus Farfarae folium	surowce seskwi- i diterpenowe	kory

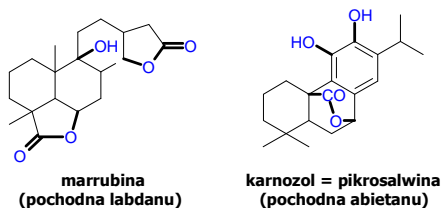
gorycze irydoidowe

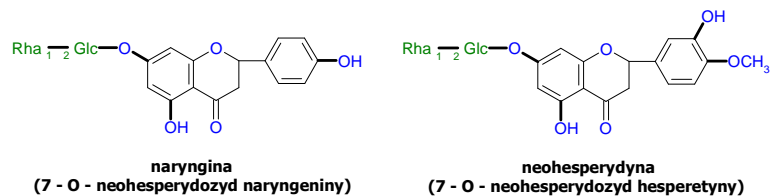
gorycze seskwiterpenowe (rodz. *Compositae*)

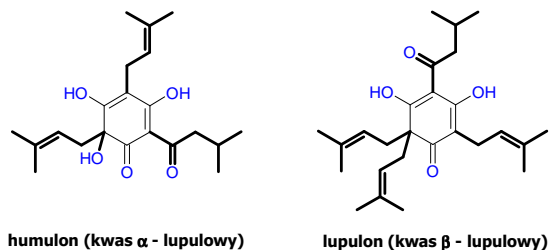
gorycze diterpenowe (głównie z rodz. *Lamiaceae*)

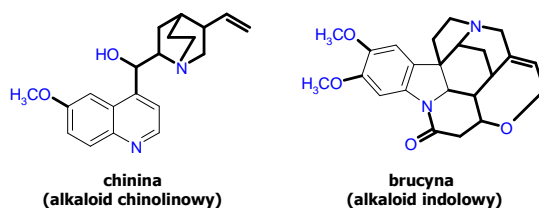
gorycze flawonoidowe (rodz. *Rutaceae*)

gorycze floroglucydowe (rodz. *Cannabinaceae*)

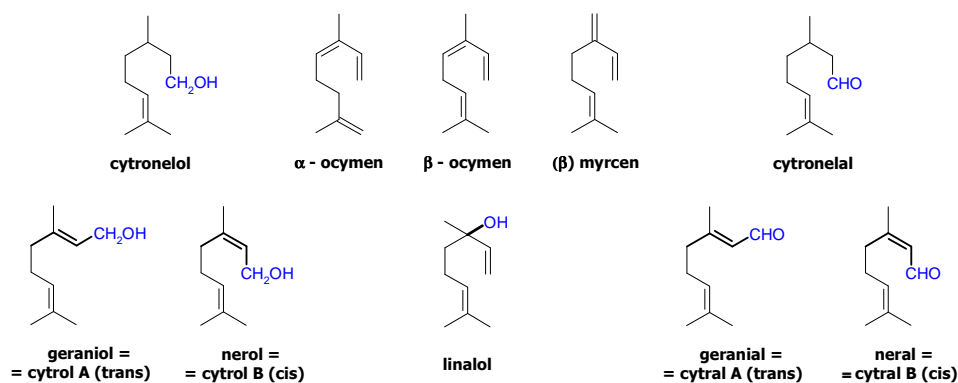
gorzkie alkaloidy (używane dawniej w lecznictwie w charakterze goryczy tylko jako pierwotne połączenia z garbnikami, nie zaś jako czyste związki !)

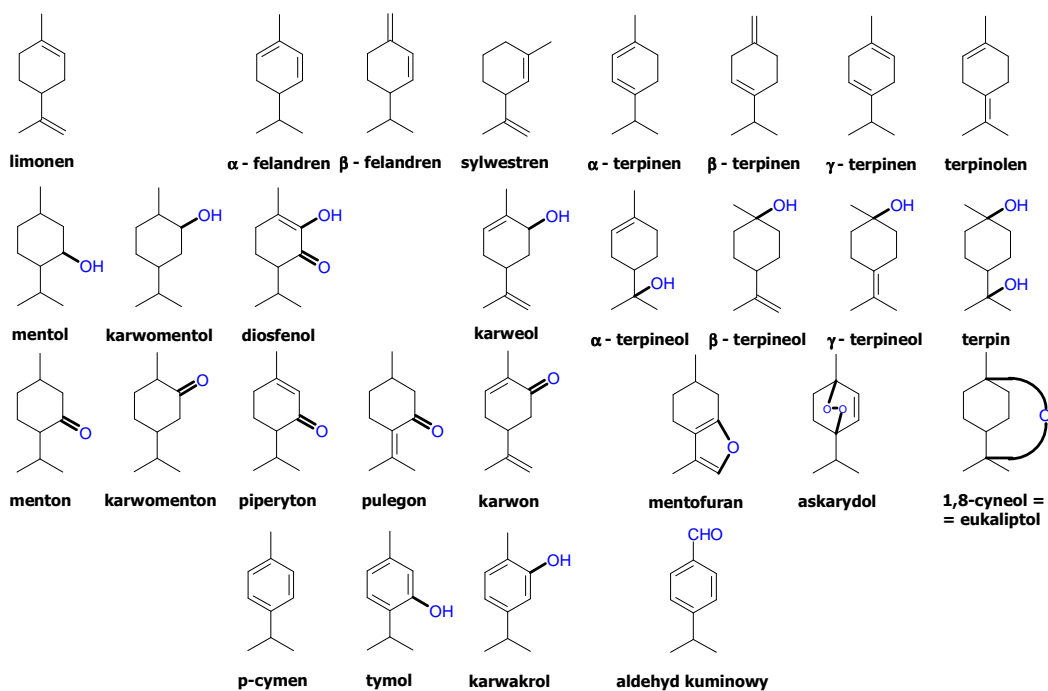
OLEJKI ETERYCZNE

TERPENOWE		FENYLOPROPANOWE	POZOSTAŁE
ZE WZGLĘDU NA FUNKCJĘ	ZE WZGLĘDU NA BUDOWĘ		
alkohole	niecykliczne	fenole i ich etery (C ₆ -C ₃ i C ₆ -C ₄)	z degradacji glikozydów
aldehydy	monocykliczne	aldehydy (C ₆ -C ₃)	z degradacji terpenoidów (C ₁₁ , C ₁₃ , C ₁₄)
ketony	dicykliczne	laktony (C ₆ -C ₃) – kumaryny	z degradacji kwasów tłuszczowych
estry	tricykliczne		z degradacji połączeń siarkowych
etery			
nadtlenki	monoterpeny (C ₁₀)		różne aromatyczne i alifatyczne ketony,
fenole	seskwiterpeny (C ₁₅)		alkohole, aldehydy, laktony i estry

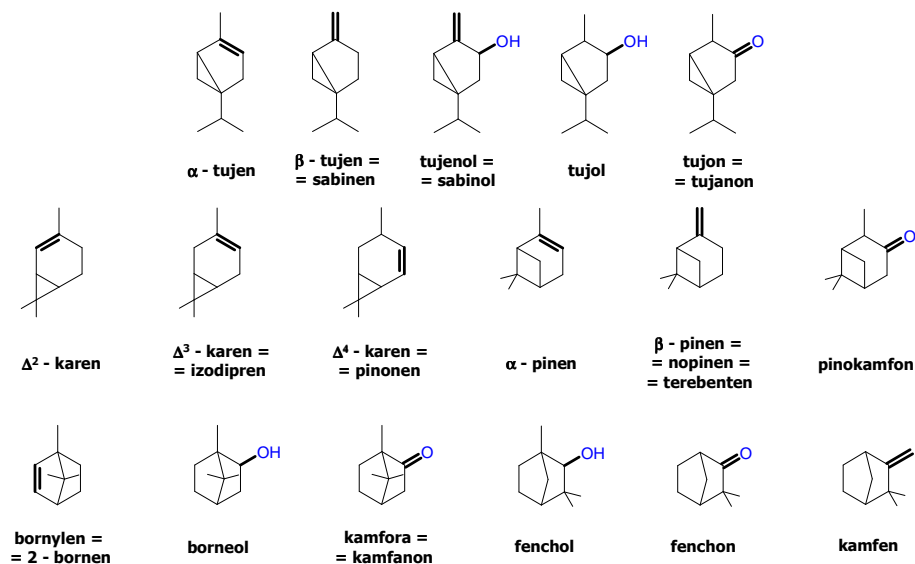
składniki olejków eterycznych – monotereny niecykliczne

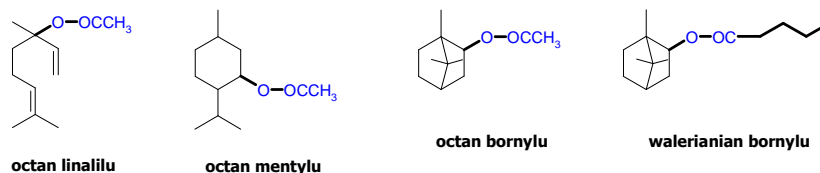
składniki olejków eterycznych – monotereny monocykliczne

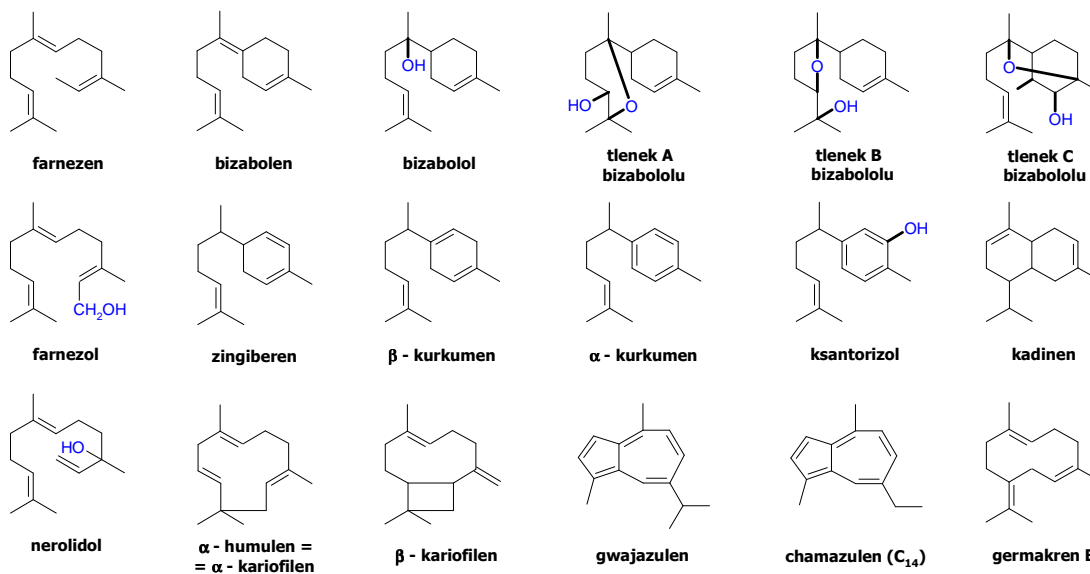
składniki olejków eterycznych - monoterpény di- i tricykliczne

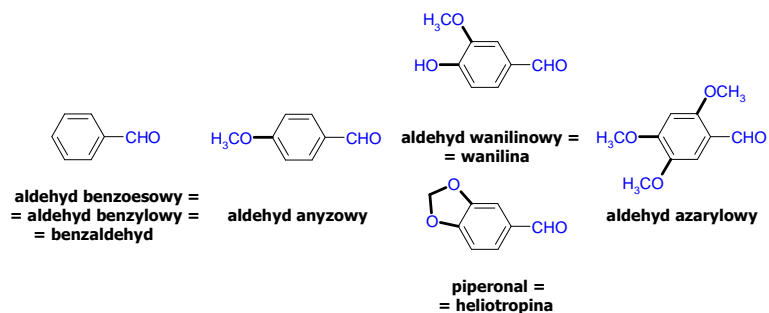
składniki olejków eterycznych - estry monoterpénów

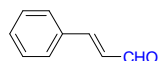
składniki olejków eterycznych - seskwiterpény

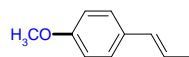
składniki olejków eterycznych - pochodne benzytowe (C₆-C₁)

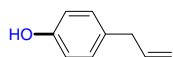
składniki olejków eterycznych - pochodne fenylpropanowe (C₆-C₃)

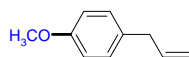
aldehyd cynamonowy

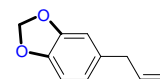
anetol

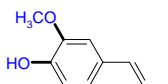
chawikol

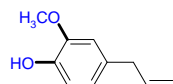
estragol = metylochawikol

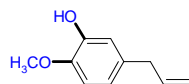
safrol

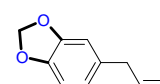
izoeugenol

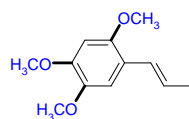
eugenol

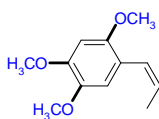
chawibetol

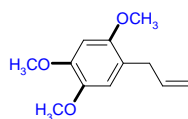
mirystycyna

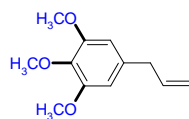
α - azaron (trans)

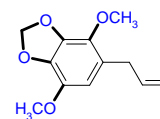
β - azaron (cis)

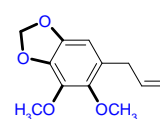
kalamol

elemicyna

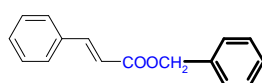
apiol

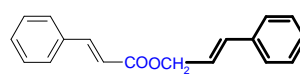
dilapiol

benzoesan benzylu

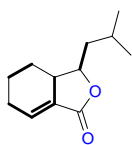

cynamonian benzylu = cynamaina

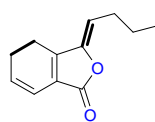

cynamonian cynamylu = styracyna

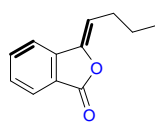
inne składniki olejków eterycznych - ftalidy

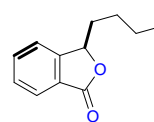
sedanolid = neoknidilid

ligustylid

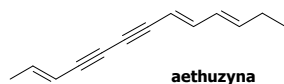

n-butylftalid = lakton Ligusticum

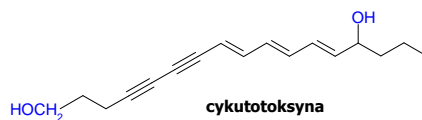

n-butylftalid

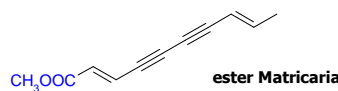
inne składniki olejków eterycznych - polieny i poliiny

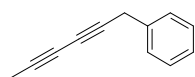
aethuzyna

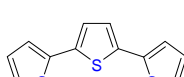
cykutotoksyna

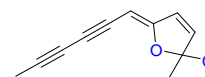
ester Matricaria

kapilen = agropyren

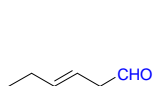

α - tertienyl

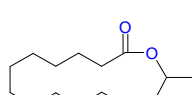

en-in-dicykloeter

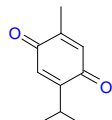
inne składniki olejków eterycznych

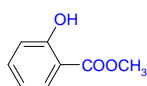
heksen - 3 - al

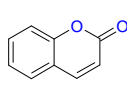
pentadekanolid = egzaltolid

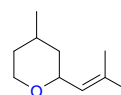
tymochinon

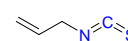
salicylan metylu

kumaryna

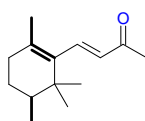
tlenek różany

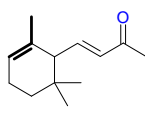
izosiarkocyjanian allilu

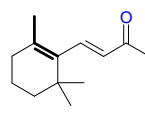
allicyna

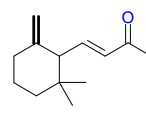
iron (C₁₄)

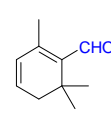
α - jonon (C₁₃)

β - jonon (C₁₃)

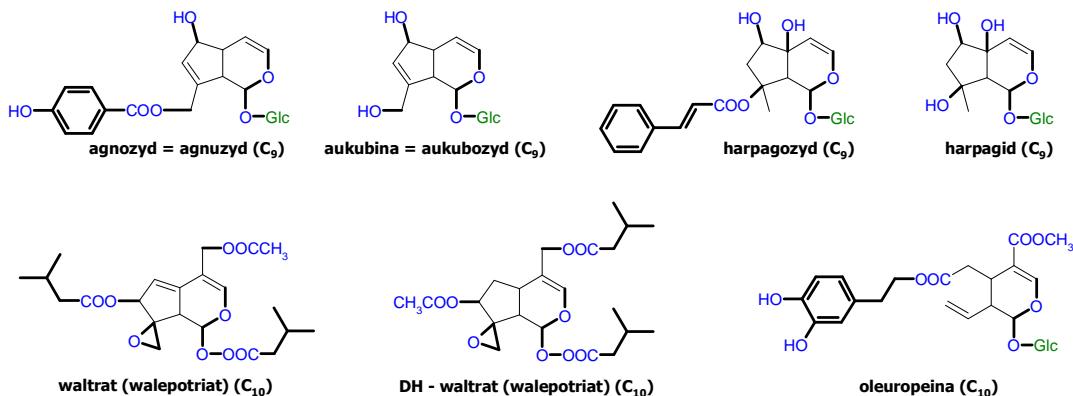
γ - jonon (C₁₃)

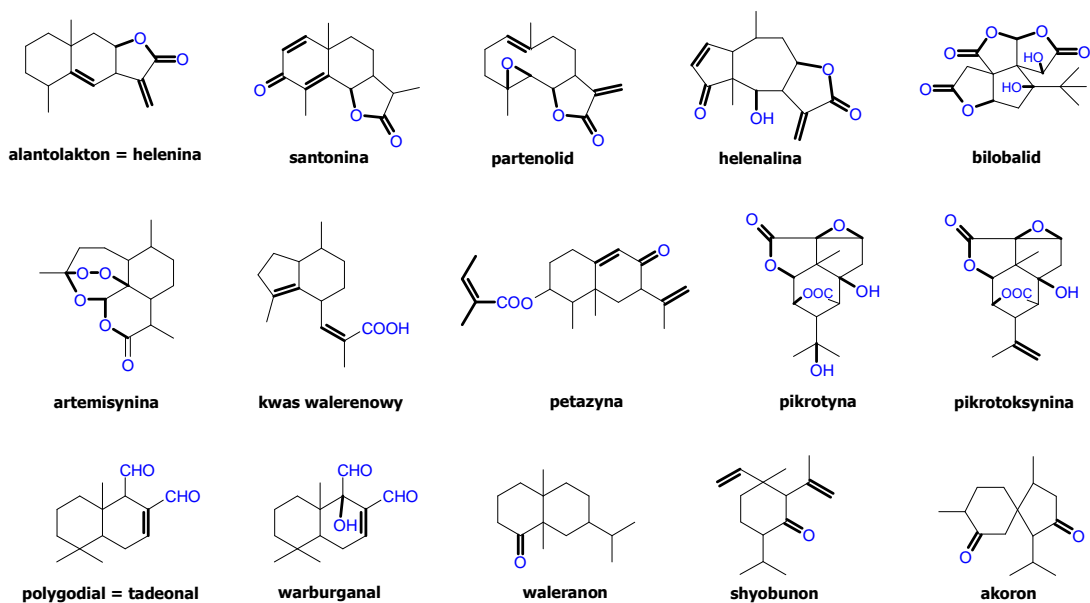
safranal (C₁₀)

INNE INTERESUJĄCE TERPENOIDY

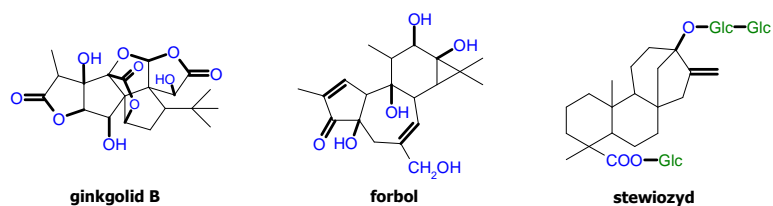
irydoidy

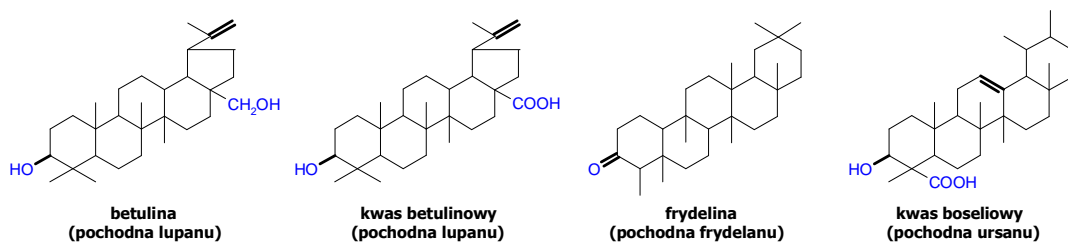
seskwiterpeny

diterpeny

triterpeny

POCHODNE BENZOPIRONU

POCHODNE BENZO – α – PIRONU

POCHODNE BENZO – γ – PIRONU

kumaryny

furanochromony

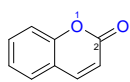
izokumaryny

flawonoidy (omówione już wcześniej)

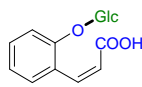
furanokumaryny (furokumaryny)

piranokumaryny (pirokumaryny)

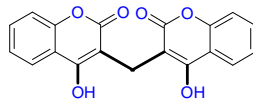
aflatoksyny

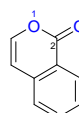
kumaryna

**melilotyna =
= melilotozyd**

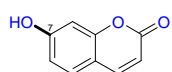

dikumarol

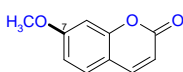

izokumaryna

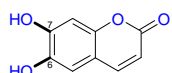
hydroksykumaryny i ich glikozydy

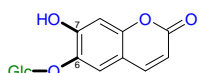
umbeliferon

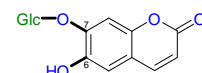
herniaryna

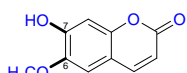
eskuletyna

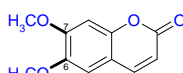
**eskulina =
= eskulozyd**

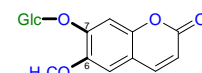
cykoryna

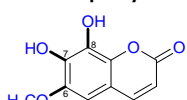
skopoletyna

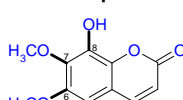
skoparon

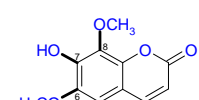
skopolina

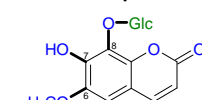
fraksetyna

fraksydyna

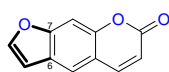

izofraksydyna

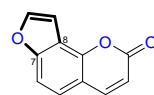

fraksyna

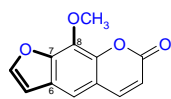
furanokumaryny (furokumaryny)

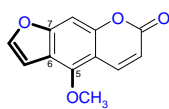
psoralen

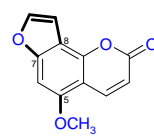
angelicyna

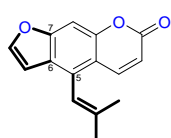
ksantotoksyna

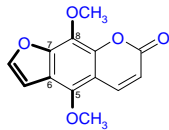
bergapten

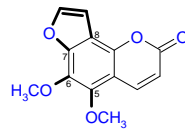
izobergapten

imperatoryna

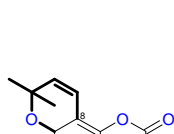

izopimpinelina

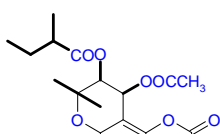

pimpinelina

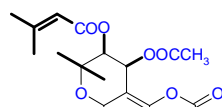
piranokumaryny (pirokumaryny)

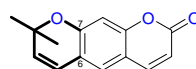
seselina

wisnadyna

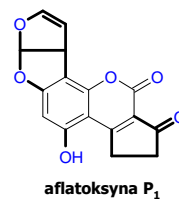
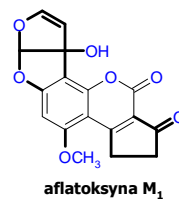
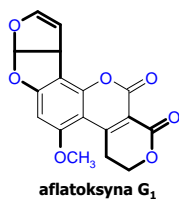
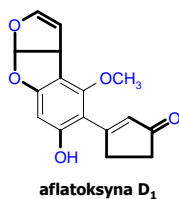
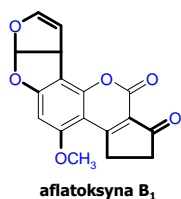
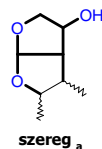
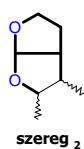
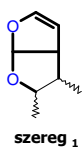
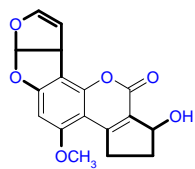
samidyna

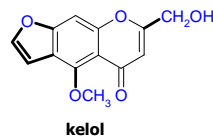
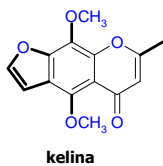
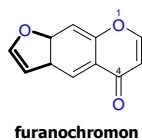
alloksantyletyna

aflatoksyny

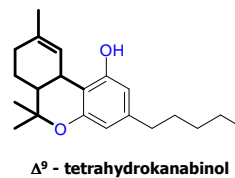
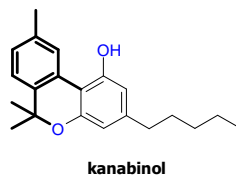
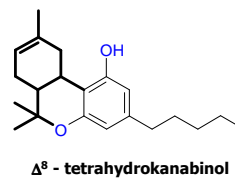
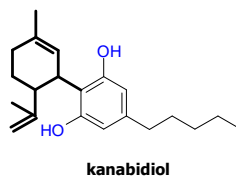
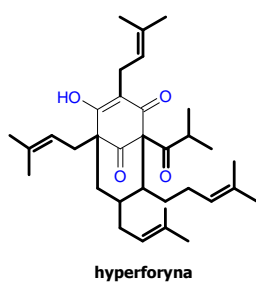
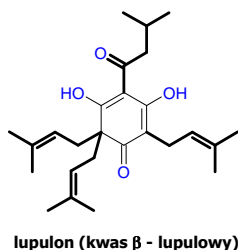
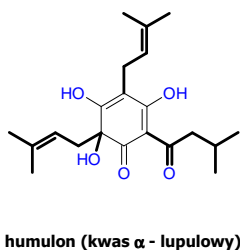
furanochromony

FLOROGLUCYDY I KANABINOIDY

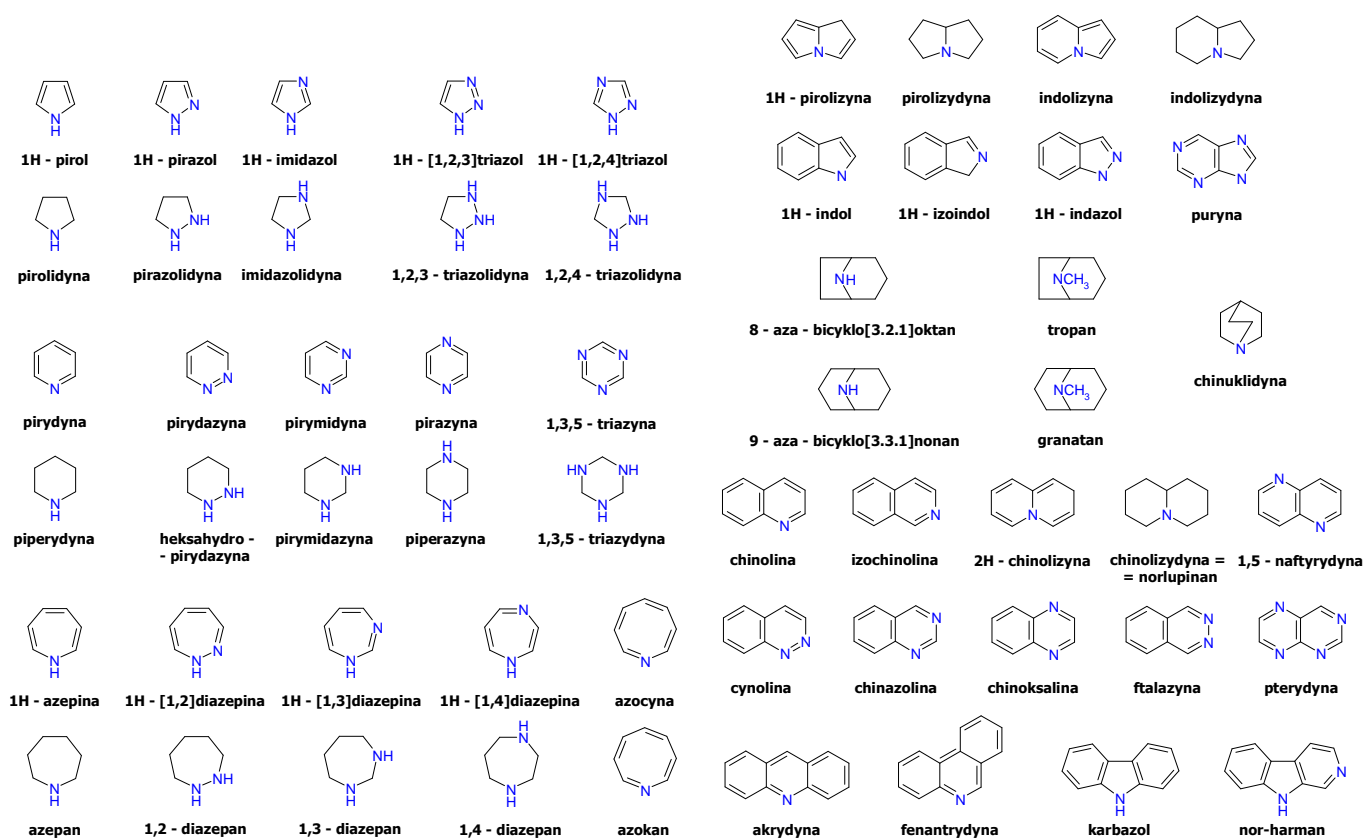
ALKALOIDY

POCHODNE Orn i Lys	POCHODNE Phe i Tyr	POCHODNE Trp	INNE
a. tropanowe	a. fenetyloaminowe	a. chinolinowe	a. pochodne His
a. pirolizydynowe	a. izochinolinowe	a. tryptaminowe	a. pochodne kwasu nikotynowego
a. chinolizydynowe	a. benzylo(tetrahydro)- -izochinolinowe	a. eserynowe	a. pochodne kwasu antranilowego
a. indolizydynowe	a. fenetylo- -izochinolinowe	a. ergolinowe	a. purynowe
a. piperydynowe	a. monoterpene- -izochinolinowe <i>a. Amaryllidaceae</i>	a. monoterpene- -indolowe	a. terpenowe inne alkaloidy

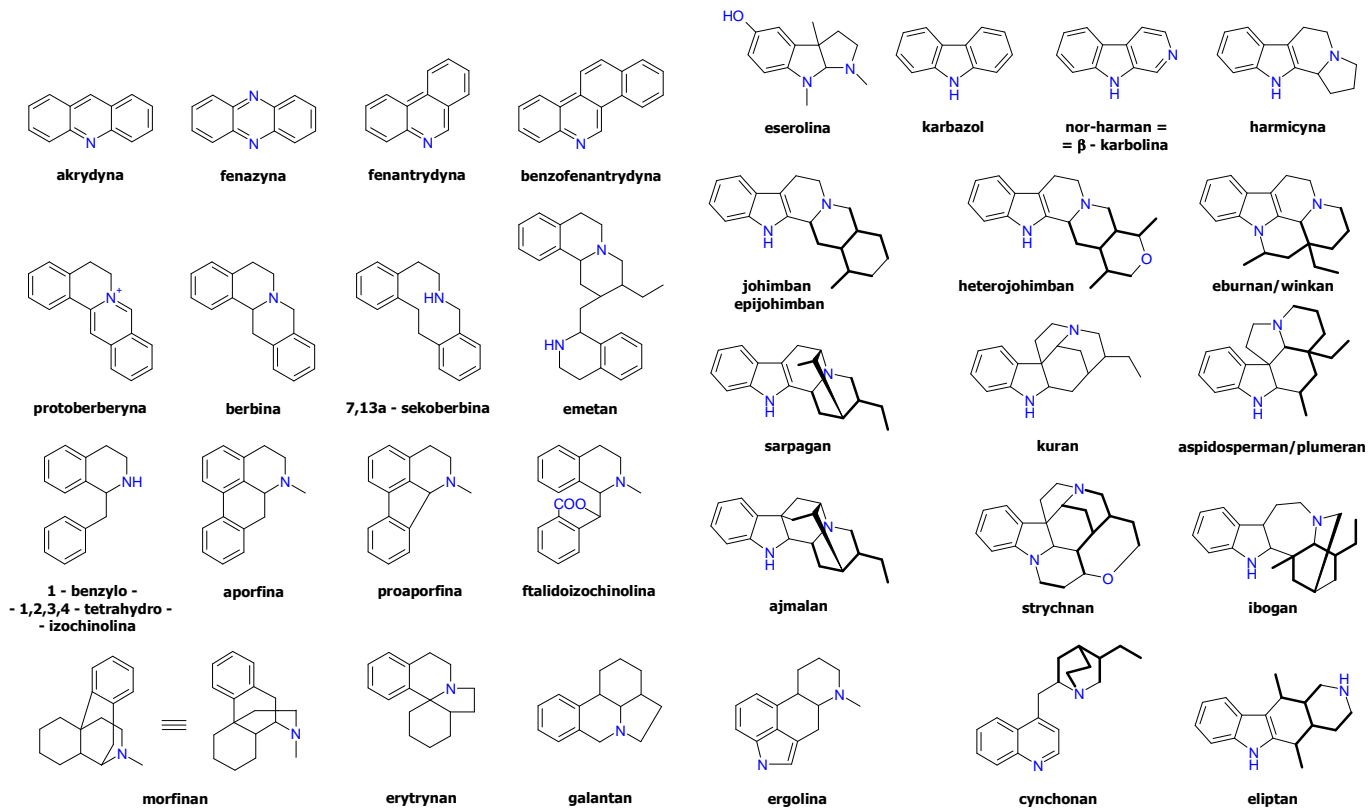
ALKALOIDY

PROTOalkaloidy (niektóre aminy)	alkaloidy WŁAŚCIWE	PSEUDOalkaloidy
azot w łańcuchu bocznym	azot wbudowany heterocyklicznie	azot wbudowany heterocyklicznie
azot pochodzi z aminokwasu	azot pochodzi z aminokwasu	azot nie pochodzi z aminokwasu
przykłady: efedryna, katyna, meskalina, kolchicyna, (kapsaicyna)	przykłady: atropina, morfina, chinina, strychnina	przykłady: kofeina, pilokarpina, solanidyna, paklitaksel, koniina

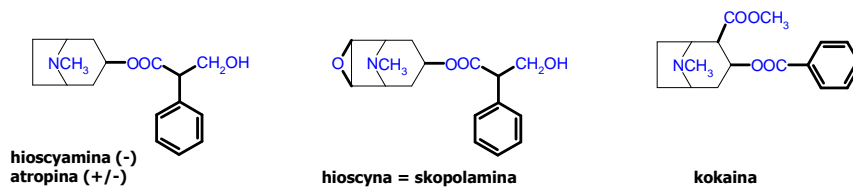
podstawowe szkielety z heterocyklicznym azotem

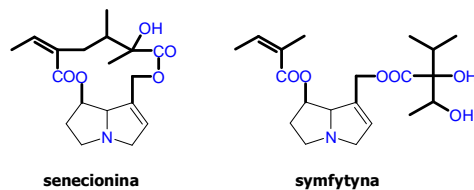
bardziej skomplikowane szkielety z heterocyklicznym azotem

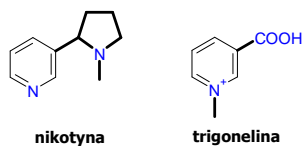
alkaloidy tropanowe (poch. Orn)

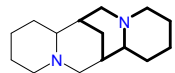
alkaloidy pirolizydynowe (poch. Orn)

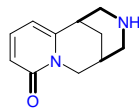
alkaloidy pirydynowe (poch. Orn)

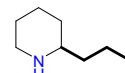
alkaloidy chinolizydynowe (poch. Lys)

sparteina = lupinidyna

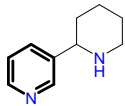

cytyzyna

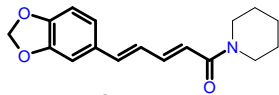

koniina

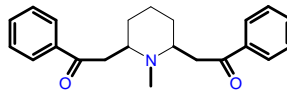
alkaloidy piperydynowe (poch. Lys)

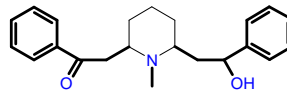
anabazyna

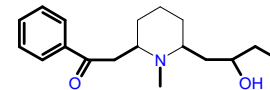
piperyna

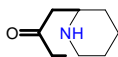
lobelanina

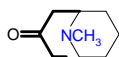
lobelina

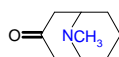
izobinina

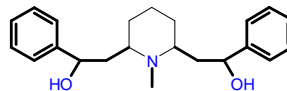
peletieryna = punicyna i izopeletieryna (izomery)

N - metyloizopeletieryna

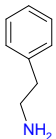

pseudopeletieryna = ψ-peletieryna

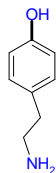

lobelanidyna

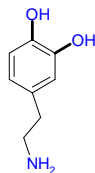
alkaloidy fenetyloaminowe i kapsaicynoidy (poch. Phe i Tyr) - protoalkaloidy

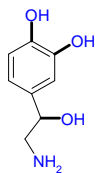
β - fenetyloamina

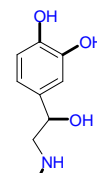
tyramina

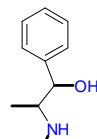
dopamina

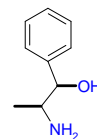
noradrenalina = norepinefryna

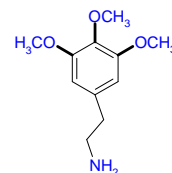
adrenalina = epinefryna

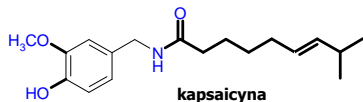
efedryna

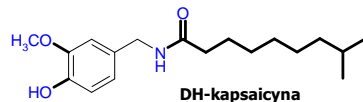
katyna = norpseudoefedryna

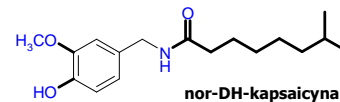
meskalina

kapsaicyna

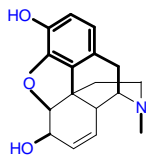

DH-kapsaicyna

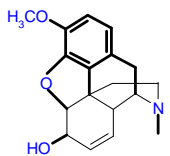

nor-DH-kapsaicyna

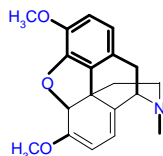
alkaloidy benzylo(tetrahydro)izochinolinowe (poch. Phe i Tyr)

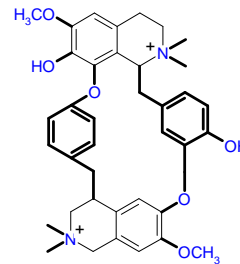
morfina

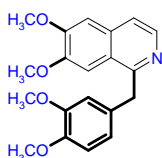
kodeina

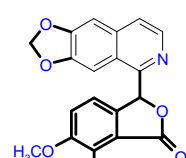
tebaina

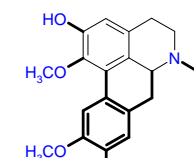
tubokuraryna

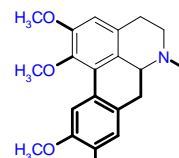
papaweryna

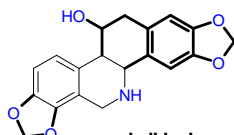
narkotyna = noskapina

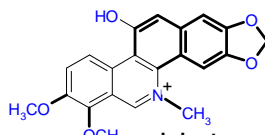
boldyna

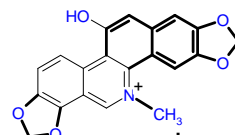
glaucyna

chelidonina

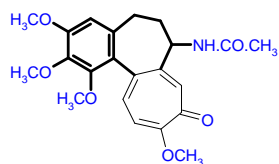

chelerytryna

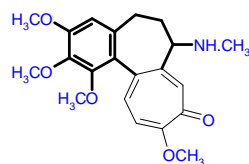

sangwinaryna

alkaloidy **fenetyloizochinolinowe** (poch. Phe i Tyr) - protoalkaloidy

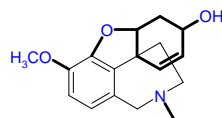

kolchicyna

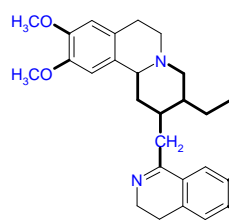
demekolcyna

alkaloidy **Amaryllidaceae** (poch. Phe i Tyr)

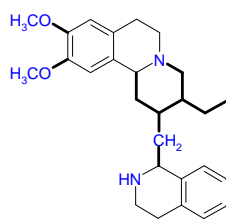

galantamina

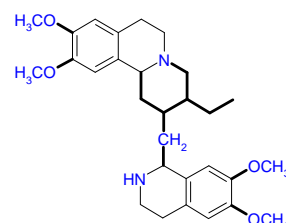
alkaloidy izochinolinowe **monoterpenowe** (poch. Phe i Tyr)

psychotryna

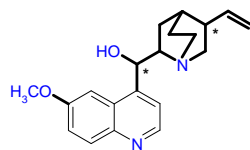

cefelina

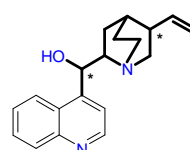

emetyna

alkaloidy chinolinowe **monoterpenowe** (poch. Trp)

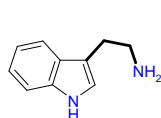

chinina (trans)
chinidyna (cis)

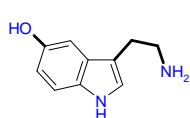

cynchonina (cis)
cynchonidyna (trans)

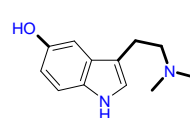
alkaloidy tryptaminowe (poch. Trp)

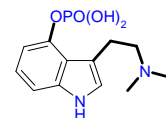
tryptamina

serotonina

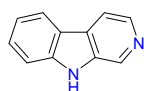

bufotenina

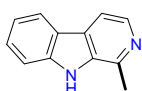

psylocybina

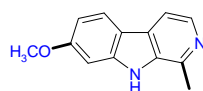
alkaloidy harmanowe (poch. Trp)

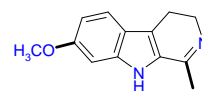
nor-harman =
= β - karbolina

harman

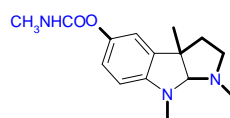

harmina =
= telepatyna =
= banisteryna

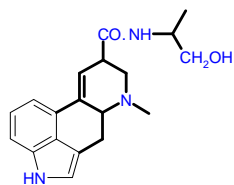
harmalina

alkaloidy eserynowe (poch. Trp)

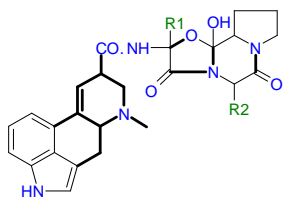

fizostygmina = eseryna

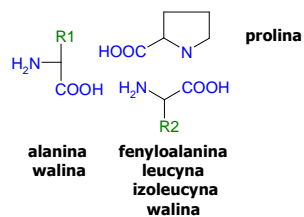
alkaloidy ergolinowe (poch. Trp)

ergometryna =
= ergobazyna =
= ergonowina

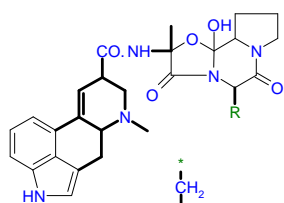

szkielet ergopeptanowy

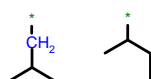

alanina
walina

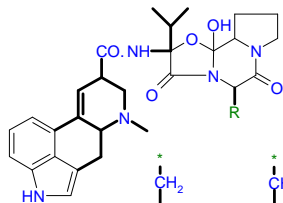
fenyloalanina
leucyna
izoleucyna
walina

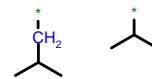
ergotamina

ergozyna

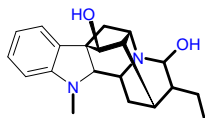
ergokrystyna

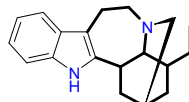
ergokryptyna

ergokornina

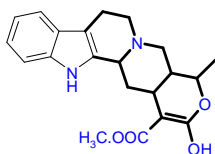
alkaloidy indolowe **monoterpenowe** (poch. Trp)

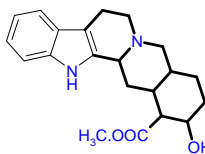
ajmalina =
= rauwolfina

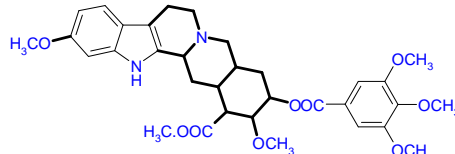
ibogaina

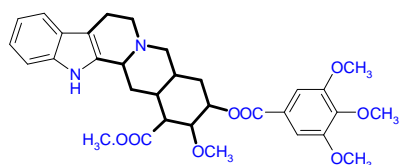
ajmalicina =
= raubazyna =
= winkaina

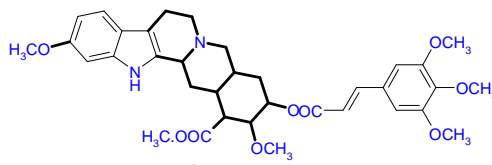
johimbina =
= kwebrachina

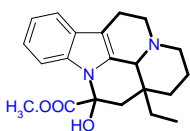
rezerpina

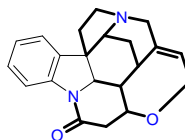
dezerpidyna =
= rezerpidyna =
= kanescyna

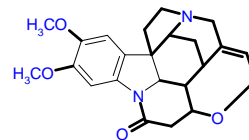
rescynamina =
= rezerpinina

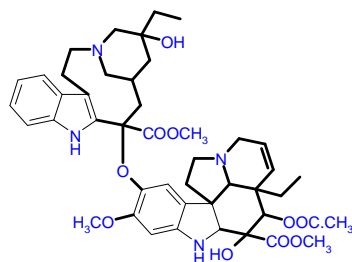
winkamina

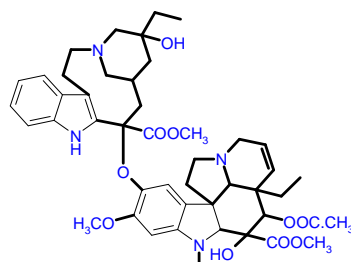
strychnina

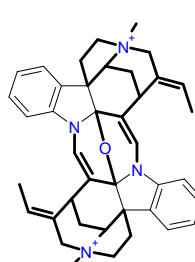
brucyna

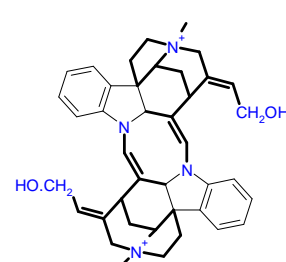
winblastyna

winkrystyna

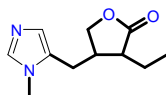

C - kuraryna

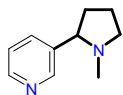
C - toksyferyna

alkaloidy pochodne His (alkaloidy imidazolowe) - pseudoalkaloidy

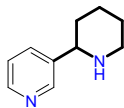

pilokarpina

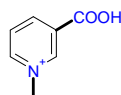
alkaloidy pochodne kwasu nikotynowego

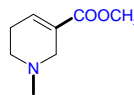
nikotyna

anabazyna

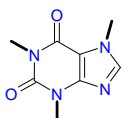

trigonelina

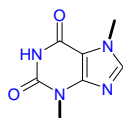

arekolina

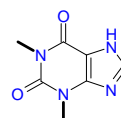
alkaloidy purynowe - pseudoalkaloidy

kofeina = teina

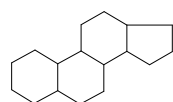

teobromina

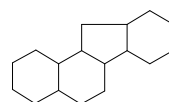

teofilina

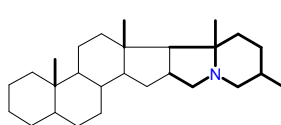
alkaloidy steroidowe - pseudoalkaloidy

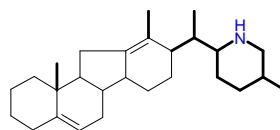
**cyklopentano-
-perhydrofenantren**

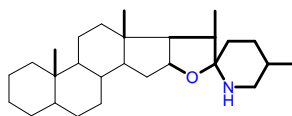
perhydrobenzofluoren

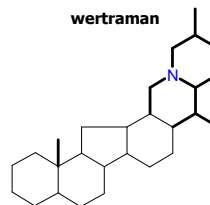
solanidan

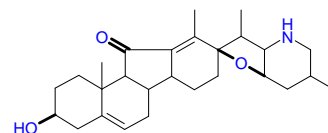
wertraman

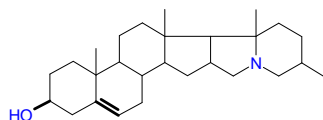
spirosolan

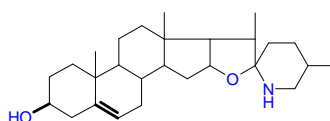
cewan

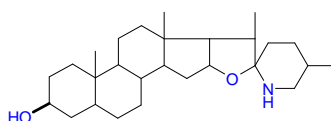
jerwina

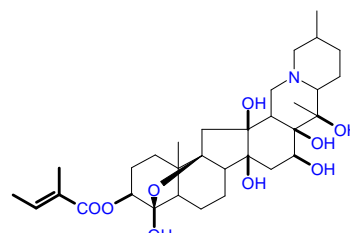
solanidyna

solasodyna

tomatydyna

weratryna

TŁUSZCZOWCE (LIPIDY)

ESTRY KWASÓW I ALKOHOLI TŁUSZCZOWYCH

KWASY TŁUSZCZOWE

GLICERYDY

SFINGOZYDY (SFINGOLIPIDY)

WOSKI

ALKOHOLE TŁUSZCZOWE

LINIOWE

CYKLICZNE

PROSTE

ZŁOŻONE

nasycone

jednonienasycone

wielonienasycone

kwasy czolmugrowe

eikozanoidy

monoaacyloglicerole

diacyloglicerole

triacyloglicerole

fosfolipidy

glikolipidy

lipoproteiny

glikosfingolipidy

sfingomieliny

estry steroidi

estry dolicholi

glicerol

sfingozyna

dolichole

sterole

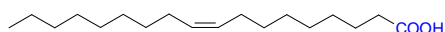
alkoholaminy

cyklitole

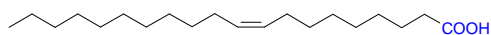
kwasy tłuszczowe nasycone

liczba atomów węgla : ilość wiązań podwójnych	nazwa systematyczna i zwyczajowa
C 6:0	heksanowy = kapronowy
C 8:0	oktanowy = kaprylowy
C 10:0	dekanowy = kaprynowy
C 12:0	dodekanowy = laurynowy
C 14:0	tetradekanowy = mirystyczny = mirystynowy
C 16:0	heksadekanowy = palmitynowy
C 18:0	oktadekanowy = stearynowy
C 20:0	eikozanowy = arachidowy = arachinowy
C 22:0	dokozanowy = behenowy
C 24:0	tetrakozanowy = karnaubowy = lignocerynowy
C 26:0	heksakozanowy = cerotynowy
C 28:0	oktakozanowy = montanowy
C 30:0	triakontanowy = melisynowy = mirycylowy

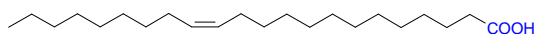
kwasy tłuszczowe jednonienasycone

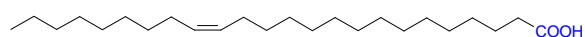
kwas oleinowy = kwas olejowy = kwas oktadeka-9-enowy
C 18:1, cis- Δ^9

kwac gadoleinowy = kwas eikoz-9-enowy
C 20:1, cis- Δ^9

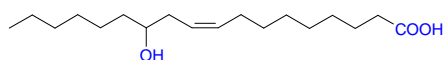

kwac erukowy = kwas dokoz-13-enowy
C 22:1, cis- Δ^{13}

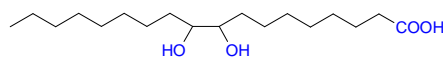

kwac nerwonowy = kwas tetrakoz-15-enowy
C 24:1, cis- Δ^{15}

kwasy tłuszczowe *Ricini oleum*

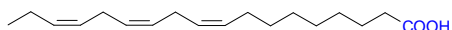
kwac rycynolowy = kwas 12-hydroksyoktadeka-9-enowy

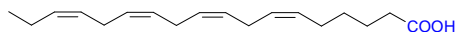
kwac 9,10-dihydroksyoktadekaenowy (C₁₈)

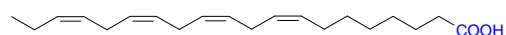
kwasy tłuszczowe wielonienasycone
omega-3 (ω -3, n-3)

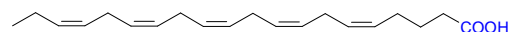
kwas α -linolenowy = kwas oktadeka-9,12,15-trienowy
C 18:3, cis- $\Delta^{9,12,15}$

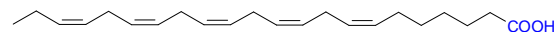
kwas stearydonowy = kwas oktadeka-6,9,12,15-tetraenowy
C 18:4, cis- $\Delta^{6,9,12,15}$

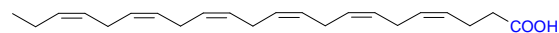
kwask eikoza-8,11,14,17-tetraenowy = ETA
C 20:4, cis- $\Delta^{8,11,14,17}$

kwask tymnodonowy = kwask eikoza-5,8,11,14,17-pentaenowy = EPA
C 20:5, cis- $\Delta^{5,8,11,14,17}$

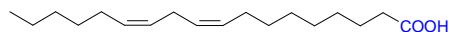

kwask klupanodonowy = kwask dokoza-7,10,13,16,19-pentaenowy = DPA
C 22:5, cis- $\Delta^{7,10,13,16,19}$

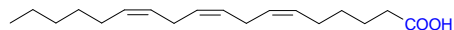

kwask dokoza-4,7,10,13,16,19-heksaenowy = DHA
C 22:6, cis- $\Delta^{4,7,10,13,16,19}$

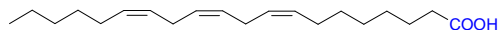
kwasy tłuszczowe wielonienasycone
omega-6 (ω -6, n-6)

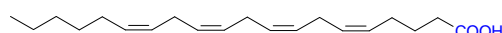
kwask linolowy = kwask oktadeka-9,12-dienowy
C 18:2, cis- $\Delta^{9,12}$

kwask γ -linolenowy = kwask oktadeka-6,9,12-trienowy
C 18:3, cis- $\Delta^{6,9,12}$

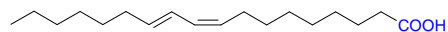

kwask dihomo- γ -linolenowy = kwask eikoza-8,11,14-trienowy
C 20:3, cis- $\Delta^{8,11,14}$

kwask arachidonowy = kwask eikoza-5,8,11,14-tetraenowy
C 20:4, cis- $\Delta^{5,8,11,14}$

niektóre kwasy tłuszczowe CLA
(sprzężone kwasy linolowe)

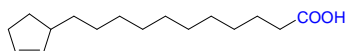

kwask oktadeka-9,11-dienowy
C 18:2, cis- Δ^9 trans- Δ^{11}

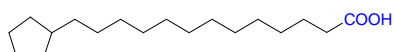

kwask oktadeka-10,12-dienowy
C 18:2, trans- Δ^{10} cis- Δ^{12}

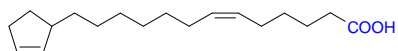
kwasy tłuszczowe cykliczne
Flacourtiaceae

kwask hydnoikarpowy (C₁₆)

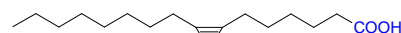

kwask czolmugrowy (C₁₈)

kwask gorlikowy (18:1, cis- Δ^6)

kwasy tłuszczowe cykliczne
Malvaceae i Sterculiaceae

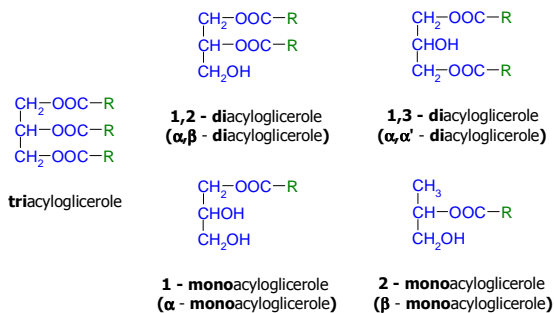

kwask malwalinowy (C₁₈)

kwask sterkuliowy (C₁₉)

glicerydy

fosfolipidy

